

**LARISA FETESCU
SNEJANA MARTINCIUC
TATIANA MOSCU**

**LIMBA MOLDOVENEASCĂ
ȘI CITIREA**

3

**Partea
întii**

Larisa Fetescu, Snejana Martinciuc, Tatiana Moscu

LIMBA MOLDOVENEASCĂ ȘI CITIREA

Manual pentru clasa a 3-a cu limba moldovenească
de predare a instituțiilor de învățământ mediu general
(în două părți)

Partea întâi

Recomandat de Ministerul Învățământului și Științei din Ucraina

Львів
Видавництво «Світ»
2020

УДК 821.135.2(075.2)

Ф 45

*Рекомендовано Міністерством освіти і науки України
(наказ Міністерства освіти і науки України від 21.02.2020 № 271)*

Видано за рахунок державних коштів. Продаж заборонено

Фетеску Л.

Ф 45 Молдовська мова та читання: підруч. для 3 кл. з навч. молдовською мовою закл. заг. серед. осв. (у 2-х ч.) : ч. 1 / Л. І. Фетеску, С. П. Мартинчук, Т. Д. Моску. — Львів : Світ, 2020. — 132 с.

ISBN 978-966-914-250-4

ISBN 978-966-914-251-1 (Ч. 1)

УДК 821.135.2(072.2)

Навчальне видання

ФЕТЕСКУ Лариса Іванівна, МАРТИНЧУК Сніжана Петрівна, МОСКУ Тетяна Дмитрівна

МОЛДОВСЬКА МОВА ТА ЧИТАННЯ

Підручник для 3 класу з навчанням молдовською мовою
закладів загальної середньої освіти
(у 2-х частинах)

Частина 1

Молдовською мовою

Редактор *С. М. Капалан*. Худ. редактор *В. П. Коваль*. Коректор *А. А. Пасат*

Формат 70x100/16. Ум. друк. арк. 10,692. Обл.-вид. арк. 8,95.
Тираж 693 пр. Зам. № 20-179

ДП «Всеукраїнське спеціалізоване видавництво «Світ»
79008 м. Львів, вул. Галицька, 21
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 4826 від 31.12.2014
www.svit.gov.ua; e-mail: office@svit.gov.ua; svit_vydav@ukr.net

Друк ПрАТ «Білоцерківська книжкова фабрика»
09100, Київська обл., м. Біла Церква, вул. Леся Курбаса, буд. 4
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи серія ДК № 5454 від 14.08.2017

© Фетеску Л.І., Мартинчук С.П.,
Моску Т.Д., 2020

ISBN 978-966-914-250-4

ISBN 978-966-914-251-1 (Ч. 1)

© Крецу Н.С., худ. оформлення, 2020

© Видавництво «Світ», 2020

ДЕРЖАВНИЙ ГІМН УКРАЇНИ

Музика: Михайло Вербицького

Слова: Павло Чубинського

Ще не вмерла України і слава, і воля,
Ще нам, браття молодії, усміхнеться доля.
Згинуть наші воріженьки, як роса на сонці,
Запануєм і ми, браття, у своїй сторонці.

Приспів:

Душу й тіло ми положим за нашу свободу,
І покажем, що ми, браття, козацького роду.

CUPRINS

BLOCUL 1

REPETAREA MATERIEI STUDIAȚE ÎN CLASA A 2-a

Lecția 1 Alfabetul. Vocale și consoane	8
Lecția 2 Silaba. Trecerea cuvântului dintr-un rând în altul.....	11
Lecția 3 Cuvântul	13

BLOCUL 2

TEXTUL

Lecția 4 Textul. Legătura propozițiilor în text	17
Lecția 5 Tema. Ideea principală a textului.....	19
Lecția 6 Structura textului	22
Lecția 7 Alineatul. Planul textului	25
Lecția 8 Am însușit	28
Lecția 9 Ce cunosc?	29

BLOCUL 3

PROPOZIȚIA

Lecția 10 Propoziția. Propoziția enunțiativă, interogativă, exclamativă.....	31
Lecția 11 Părțile principale ale propoziției.....	33
Lecția 12 Subiectul	36
Lecția 13 Predicatul	38
Lecția 14 Acordul subiectului cu predicatul.....	41
Lecția 15 Propoziția simplă. Propoziția dezvoltată	43
Lecția 16 Părțile secundare de propoziție. Atributul	46
Lecția 17 Complementul. Felurile complementului	48
Lecția 18 Propoziția compusă din două propoziții simple	51
Lecția 19 Am însușit.....	53
Lecția 20 Ce cunosc?	55

BLOCUL 4

CUVÎNTUL

Lecția 21 Cuvântul. Sensul lexical al cuvântului	57

Lecția 22 Cuvinte cu mai multe înțelesuri. Sensul propriu și sensul figurat	59
Lecția 23 Antonime	61
Lecția 24 Sinonime. Omonime.....	64

DEZVOLTAREA VORBIRII ORALE ȘI SCRISE

Lecția 1 Comunicarea orală și scrisă.....	67
Lecția 2 Comunicarea orală prin dialog	69
Lecția 3 Alcătuirea unor texte după un șir de întrebări	71
Lecția 4 Expunerea orală după imagini. Stabilirea planului de idei	73
Lecția 5 Descrierea unei viețuitoare	75
Lecția 6 Scrisoarea	77

CITIREA BLOCUL 1

Sună clopoței toamnei, Școala-i un buchet de flori

Lecția 1 La școală. Întîi septembrie	78
Lecția 2 Învățătura	80
Lecția 3 Șaga. <i>Ion Druță</i>	82
Lecția 4 Bătrînii învățători. <i>Grigore Vieru</i>	84
Lecția 5 Cartea. <i>Vasile Romanciuc</i>	86
Lecția 6 Școala. <i>Tudor Arghezi</i>	88
Lecția 7 Evaluare	89
Lecția 8 Lectură Luchi în prima zi de școală. O. Cazimir.....	90
Lecția 9 Lectură Fructul cel mai valoros	91

BLOCUL 2

Și iar cad frunze colorate Din cartea toamnei aurii

Lecția 10 Ce ai făcut? <i>Ion Vieru</i>	93
Lecția 11 Cioc! Cioc! Cioc! <i>Emil Gîrleanu</i>	94
Lecția 12 Revedere <i>Mihai Eminescu</i>	97
Lecția 13 Sărbătoarea frunzelor	99
Lecția 14 A căzut întîia brumă.....	101

Lecția 15 Evaluare	103
Lecția 16 Lectură. Toamna. <i>Spiridon Vangheli</i>	104
Lecția 17 Lectură. Toamna	105

BLOCUL 3

Bine e la noi acasă, Că avem viață frumoasă

Lecția 18 Strămoșii. <i>Nicolae Dabija</i>	106
Lecția 19 Străvechiul Kiev. <i>Natalia Zabala</i>	108
Lecția 20 Casa părintească. <i>Spiridon Vangheli</i>	110
Lecția 21 Bine e la noi acasă. <i>Emilia Căldăraru</i>	112
Lecția 22 Fermierul și fiii lui	113
Lecția 23 Rugăciune. <i>Vasile Militaru</i>	115
Lecția 24 Evaluare	116
Lecția 25 Lectură. Șase pui și o biată mamă	117

BLOCUL 4

Cad din cer mărgăritare Pește plaiul meu iubit

Lecția 26 Rugăciune. <i>Vasile Romanciuc</i>	119
Lecția 27 Decembrie	121
Lecția 28 Ajunul Crăciunului. <i>Elena Farago</i>	123
Lecția 29 La săniuş	125
Lecția 30 Lectură. Legenda lui Moș Crăciun	127
Lectură. Fetیța cu chibrituri. <i>Hans Christіan Andersen</i>	129

Dragi copii!

Ați ales un manual care vă este prieten și partener într-o pasionată aventură în lumea cărții. Cu inteligență și imaginație, veți reuși să descifrați această lume.

Veți pătrunde, treptat, în universul cuvântului roștit și scris. Observând, folosindu-vă cunoștințele și imaginația, jucându-vă și exersând, veți ajunge la un stil personal de a lucra și de a gândi. Veți înțelege talentele de dincolo de cuvinte, descoperindu-vă pe voi înșivă într-o lumină poate încă necunoscută.

Mult succes!

Autoarele

Semne convenționale:

— activitate în perechi

— vocabular

— activitate în grup

— necesar!

BLOCUL 1

REPETAREA MATERIEI STUDIAȚE

LECȚIA 1

ALFABETUL. VOCALELE ȘI CONSOANELE

Cînd cuvîntul este roștit, atunci el este alcătuit din sunete. Sunetul este partea cea mai mică a vorbirii.

Cînd cuvîntul este scris, atunci el este alcătuit din litere. Litera este semnul sunetului.

Totalitatea literelor așezate într-o anumită ordine formează alfabetul.

Alfabetul limbii moldovenești este format din 31 de litere.

a A (a), ă Ă (ă), â Â (â), b B (be), c C (ce/che), d D (de),
e E (e), f F (fe), g G (ge/ghe), h H (haș), i I (i), î Î (î),

j J (je), k K (ca/capa), l L (le), m M (me), n N (ne),
o O (o), p P (pe), q Q (ku), r R (re), s S (se), ș Ș (șe),
t T (te), ț Ț (țe), u U (u), v V (ve), w W (dublu ve),
x X (ics), y Y (igrec), z Z (ze/zet).

1. Scrie caligrafic literele de mână ale alfabetului.

a A, ă Ă, â Â, b B, c C, d D, e E, f F, g G,
h H, i I, î Î, j J, k K, l L, m M, n N,
o O, p P, q Q, r R, s S, ș Ș, t T, ț Ț,
u U, v V, w W, x X, y Y, z Z.

2. Scrie în ordine alfabetică următoarele cuvinte:

joc, umbrelă, bec, floare, pace, elicopter, kilogram,
apă, soare, matematică, drapel, învățătoare, vioară, carte,
lalele, zmeu, nașturi, gară, șapte, oră, ochelari, inel,
ridiche, telefon, țaran, xerox.

3. Scrie cuvinte care să înceapă cu fiecare literă a alfabetului.

Exemplu: alună, bilet, calculator

Să ne amintim!

Propozițiile sînt alcătuite din cuvinte.

Cuvintele sînt alcătuite din silabe.

Silabele sînt alcătuite din sunete.

Sunetele vorbirii sînt de două feluri:

- vocale
- consoane

Vocalele se pronunță ușor fără obstacole.
Consoanele se pronunță mai greu și numai împreună
cu alte sunete.

În limba moldovenească sînt:

- șapte vocale a, ă, i, e, î, (â), o, u;
- douăzeci de consoane: b, c, c(e), d, f, g, g(e), h, j, k, l, m, n, p, r, s, ș, t, ț, v, (w), x, z.

4. Alcătuieste cuvinte de forma:

VC

VV

CVV

CVCV

CVVCV

5. Ghicește ghicitoarea. Scrie deasupra consoanelor litera c iar deasupra vocalelor v .

Frunzele pe ramuri
Au îngălbenit
Plouă, plouă-ntruna,
Cine a sosit?

Consoanele sînt de două feluri: sonore (*b, d, g, g(e), j, l, m, n, r, v, z* și surde (*c, c(e), f, h, p, s, ș, t, ț*)

6. **JOC** – Crește cuvinte!

Adaugă la cuvintele date consoane, formînd astfel cuvinte noi.

are – mare ...

ura –

ară –

ea –

7. Transcrie textul. Subliniază consoanele sonore cu o linie, iar pe cele surde cu două.

Colegii mei s-au dus la bibliotecă pentru a împrumuta cărți. Am mers cu ei și am luat un volum de povești. În timpul liber iubesc să citesc. De fiecare dată cînd deschid o carte învăț ceva nou.

LECȚIA 2

SILABA. TRECEREA CUVÎNTULUI DINTR-UN RÎND ÎN ALTUL

1. Desparte în silabe cuvintele următoare:

Cartea, copilul, vacanță, bicicletă, lacrimioarele, țară, școală, vesel, codru, reducere, palmă.

Silaba este un sunet un grup de sunete care se pronunță cu o singură deschidere a gurii.

La baza silabei stă un sunet vocal.

2. Grupează cuvintele următoare după numărul silabelor din care sînt alcătuite.

Apă, vînt, pădurile, reci, pădurar, desfundat, deal, păsărele, vie, margine, cald, cîmpie, tractoarele, teanc, sfeag.

3. Scrie cuvintele care să înceapă cu silabele:

car -

pla -

com -

ter -

spe -

4. Desparte cuvintele în silabe. Alcătuieste cu ajutorul lor propoziții.

bicicletă, canapea, scrisoare, cizmă.

5. **JOC** – Fazan

Fiecare elev va spune un cuvînt care începe cu ultima silabă a cuvîntului precedent:

Model: plecare – repeta – tablă – blănar – narcisă – sătul – tulbura – ramă etc.

6. Potrivește cîte două-trei silabe de mai jos și formează cuvinte.

cas, tă, tra, ghin, ta, cîm, iar, veți, gean, na, de, xi, poar, pie

7. Transcrie propozițiile. Notează cîte silabe are fiecare dintre aceste cuvinte.

Toamna a venit din nou cu rod bogat. Frunzele copacilor cad arse de brumă. Prin văzduhul plumburiu trec croncănind ciorile.

8. Rezolvați rebusul.

f = v

”””

LECȚIA 3

CUVÎNTUL

Cuvîntul este:

- un grup de sunete care are înțeles;
- cea mai mică parte a unei comunicări.

1. Citește și spune prin ce se deosebesc grupurile de litere scrise în coloniță.

ș, c, o, a, l, ă

școală

l, u, m, i, n, o, s

liminos

- Cum credeți sunetele roștite și scrise separat au sens?
- Cînd sunetele și literele au sens?

În propoziție, cuvintele sînt legate între ele după sens. Legătura de sens dintre cuvinte se stabilește cu ajutorul întrebărilor și cuvintelor de legătură.

2. Pentru fiecare cuvînt dat, alege un cuvînt potrivit din paranteză și alcătuiește propoziții.

zboară, scrie, se joacă, lucrează, încălzește, răsare
(soarele, pasărea, copilul, elevul, soba, mama)

Cuvintele care denumesc ființe și obiecte răspund la întrebările *cine? ce? (băiat, topor)*.

Cuvintele care denumesc însușiri ale obiectelor răspund la întrebările *care? ce fel de? (frumos, bogat)*.

Cuvintele care denumesc acțiuni răspund la întrebările *ce face? ce a făcut? ce va face?*

3. Privește atent desenul. Numește ființele și lucrurile prezentate în el. Scrie cuvintele ce denumesc acțiuni. Alcătuiește cu trei dintre ele propoziții.

4. Determinați legătura de sens a cuvintelor din șirurile de mai jos și alcătuiți propoziții.

- Colecționează, poștale, Sergiu, timbre.
- În album, pe teme, timbrele, el, a repartizat.
- Expoziția, a prezentat, Sergiu, acest, album, la, școală.

5. Alege dintre cuvintele date pe cele potrivite după sens și înlocuiește întrebările dintre paranteze. Observă cum s-au schimbat aceste cuvinte în propoziție.

Într-o dimineață un tei
s-a trezit (cum?) de frig.
S-a iutat (cum?) în jur.
Pădurea părea de argint
în razele (cui?).

– Ce s-a întâmplat? A
întrebat el.

O frunză a încercat
să răspundă. Dar ea s-a
desprins (de ce?) și (ce a
făcut?) jos.

Teiul (ce a făcut?)
totul.

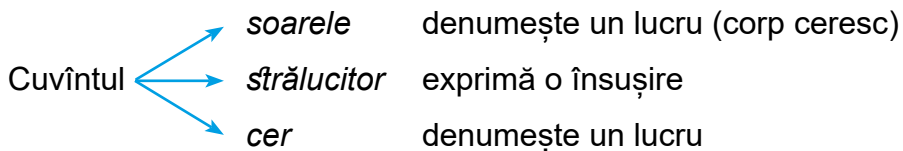
– Adio, (ce a făcut?)
el, întristat.

Cuvinte de reper: *a tremura, atent, argint, soare, izvor, de creangă, a cădea, a înțelege, a șopti.*

6. Adaugă cuvinte pentru a obține propoziții detaliate. Spune ce exprimă sau ce denumesc cuvintele pe care le-ai adăugat.

Model: Dorina zîmbește. Dorina zîmbește la soarele strălucitor de pe cer.

Frunzele cad.....
Băiatul scrie.
Mama cîntă.
Cartea este deschisă.
Furnica muncește.
Omul merge.

7. Alege pentru fiecare cuvînt din coloana întîii, cuvintele potrivite ca înțeles din coloana a doua și alcătuiește propoziții.

Elevul	și-a deschis porțile.
Școala	așteaptă școlarii.
Cărțile	au luat ghiozdanele.
Clasa	scrie tema.
Școlarii	strălucește de curățenie.

8. **JOC** «Cuvîntul fermecat». Din șirul de cuvinte alege cîte un sunet pentru a forma cuvinte noi.

(*toc, soare, înalt, minge, nucă, plouă*)

BLOCUL 2

TEXTUL

LECȚIA 4

TEXTUL. LEGĂTURA PROPOZIȚIILOR ÎN TEXT

1. Găsește grupul de propoziții care alcătuiesc un text.

• Iarna a sosit. Florile se înviorează. Elevii au ieșit la recreație. Un pui de rîndunică a venit la geam. Ploaia a început.

• Petrică este un copil harnic. Toamna trecută a pus în pămînt un sîmbure. Primăvara a încolțit. Au ieșit două frunzulițe, apoi altele. A început să semene cu un pomișor.

2. Ordonează propozițiile următoare în așa fel, încît să obții un text. Găsește un titlu potrivit textului alcătuit.

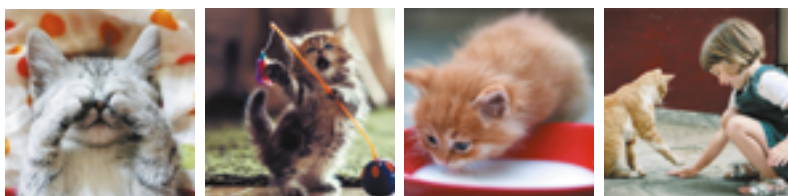
În livadă e multă veselie. E toamnă. Oamenii au început culesul. Ce gustoase sînt roadele toamnei! Printre ramuri se văd mere roșii ca focul și pere aurii. Fiecare se străduiește să umple coșurile.

3. Alcătuiți oral un text după imagini, folosind și cuvintele de mai jos:

lapte, covor, pisică, se joacă, lăbuțe, grațioasă, doarme

4. Observă cum se leagă propozițiile în text.

Într-o după-amiază, Niculae ieși în grădină. Se întinse la umbră sub un dud și începu să citească o carte. Căldura soarelui era plăcută, nu mai ardea ca acum câteva săptămîni. Era liniște. Grădina părea încremenită. Nu se simțea nici o adiere de vînt.

5. Citește. Înlocuiți cuvintele evidențiate cu altele ce se potrivesc. Scrie textul.

Ionel caută flori prin pădure. La rădăcina unui copac **Ionel** a dat de cinci arici: trei mici și doi mai mari. Aici era toată familia. Seara s-a dus să-i vadă. **Ionel** n-a găsit nici un arici, căci **aricii**

erau la plimbare. Ionel s-a gîndit, că atunci, cînd a dat de arici, era ziuă. Deci, **aricii** umblă noaptea după hrană.

6. Găsește cuvintele potrivite pentru a face legătură între propoziții și copiați textul.

Privighetoarea este o pasăre mică, de culoare brună-roșcată. ... cântă foarte frumos.

... este o pasăre călătoare. La noi ... vine primăvara.

Aici ... își scoate puișorii, îi învață să zboare. Toamna ... pleacă în țările calde.

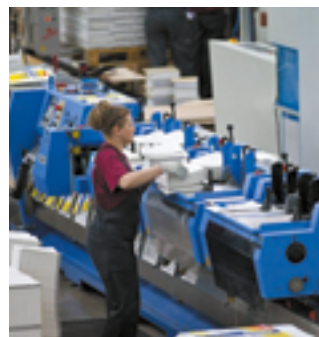
7. Alcătuiți o poezie despre privighetoare.

LECȚIA 5

TEMA. IDEEA PRINCIPALĂ A TEXTULUI

1. Citește textul.

Ana și Dan au vizitat o tipografie. Aici au descoperit cum literele din plumb formează cuvinte și propoziții. Mașini mari le imprimă pe foi. Alte mașini taie foile și le leagă, formînd cărți. Multă muncă se depune pentru o carte!

- Despre ce se vorbește în text?

Pentru a afla tema unui text, trebuie să punem întrebarea: despre ce se vorbește în el? Răspunsul la această întrebare va fi tema textului.

2. Citește textul și răspunde la întrebări.

De ziua fratelui, îi voi face un cadou. Îi voi cumpăra un ceas nou, pentru că cel vechi s-a sțricat.

Voi pune cadoul într-o cutiuță. Voi înveli cutiuța într-o cutie colorată. Voi lega cutiuța cu o panglică frumoasă.

- Despre cine se vorbește în text?
- Ce gânduri îl preocupau?
- Cum facem corect un dar (primim un dar)?
- Care este tema textului?
- Ce titlu îi poți da?

3. Ordonează propozițiile într-un text.

Acolo joacă șah.

Mariana este elevă în clasa a treia.

În timpul liber, ea se duce la Clubul Copiilor.

Învăță foarte bine.

Uneori participă la concursuri.

- Care este tema textului?
- Propune un titlu potrivit pentru textul dat.

4. Citește textul. Determină tema. Ce gând a vrut să ne comunice autorul, povestindu-ne această istorie?

Mircea și Anghel s-au împrietenit. Ei își fac temele, se plimbă și se joacă împreună. Ieri au fost la pădure. La

umbra copacilor au găsit multe ciuperci. Ambii și-au umplut coșulețele. Ce bucuroși s-au întors acasă!

- Alege un titlu potrivit pentru textul dat.

Pentru a determina ideea (gîndul principal) unui text, trebuie să răspundem la întrebarea: ce a vrut să ne spună autorul, povestindu-ne această istorie.

5. Citește textul. Află și formulează ideea.

Se luminează de ziuă.

Pădurea se trezește. Se simte aerul proaspăt și curat. O veveriță zglobește sare pe o creangă. Un sturz cîntă vesel. Zorelele și viorelele zîmbesc la soare. Brazilii se înalță falnici.

Zadarnic ai căuta o umbră de tristețe!

6. Ajutați-l pe Scăpărici să ordoneze ideile textului. Intitulați textul.

- Băiatul a înțeles că a venit toamna.
- La asfințitul soarelui, Niculae a simțit că s-a făcut răcoare.
- Din pom căzu legănîndu-se o frunză galbenă.
- Niculae a observat și alte semne ale toamnei.
- Copilul era mîndru de descoperirea făcută.
- Niculae citea o carte în grădină.

LECȚIA 6

STRUCTURA TEXTULUI

1. Privește imaginea de mai jos. Aranjează corect ordinea desfășurării evenimentelor. Alcătuieste un mic text.

2. Amintește-ți structura unui text.

Părțile unui text sînt: introducerea, cuprinsul și încheierea.

3. Citește textul. Găsește părțile lui. Care este ideea principală?

Puișorii

E toamnă. În aer, un popor întreg de rîndunici se pregătește de plecare.

Pe prispă, copilașul urmărește jocul păsărilor. El știe că printre ele se află cei trei pui, din cuibul de sub streașina casei lor.

De cîte ori era neaștîmpărat, mama îi zicea:

– Fii cuminte dacă vrei să-ți dau puii cînd vor crește mari!

El a fost cuminte, puii au crescut mari. Dar într-o zi au zburat! Niciodată însă nu zburaseră mai mult ca astăzi.

Păsările s-au odihnit puțin. Apoi, parcă la un semn, s-au ridicat deodată la cer. Cîteva dintre ele s-au despărțit o clipă de ștol. Au atins ușor streașina casei, apoi s-au pierdut iarăși în mulțimea celorlalte.

Puișorii copilașului își luau rămas bun de la el și de la cuibul lor de humă.

Băiețelul privi lung ștolul care se pierdea în zare. Începu să plîngă.

Mama îl luă în brațe:

– De ce plîngi, dragul meu?
– Puișorii! șopti el printre lacrimi.
– Nu plînge, puiule! Vor veni înapoi la primăvară!

după Emil Gîrleanu

4. Precizați titlul, autorul și personajele textului. Scrieți în caiete.

5. Alcătuieste cuprinsul textului folosindu-te de introducere. Intitulează-l.

A ieșit de sub frunze o aricioaică. Își ducea puii sub dudul din marginea pădurii. Unul dintre pui era cu mult mai mic decât ceilalți. Venea în coada șirului și mereu rămânea în urmă...

6. Ordonează părțile textului de mai jos. Intitulează textul.

- A sunat clopoțelul. Plin de voieșie, am intrat în clasă.
- Aerul proaspăt al dimineții trezise la viață întreaga natură. Soarele își trimitea razele jucăușe printre frunzele somnoroase ale copacilor. Florile se deșteptau rînd pe rînd, spălîndu-și obrajii cu rouă. Păsările salutau cu trilurile lor frumoase dimineața însorită.
- Azi am ajuns mai devreme la școală. Mai aveam o jumătate de oră pînă la intrarea în clasă. M-am așezat pe o bancă în curtea școlii.

7. Crează un text oral despre o faptă bună făcută de tine. Nu uita de cele trei părți ale textului!

LECȚIA 7

ALINEATUL. PLANUL TEXTULUI

1. Citește atent textul.

E numele unei albine. Petruț o găsisse în grădină, zăcea nemișcată. Toată iarba din jur era argintie de brumă. Și aripioarele ei erau argintii. Petruț o atinse ușurel și ea abia își putu mișca lăbuțele pufoase. Degerase.

– Albinița! Binița mea mititică!..

Și băiatul o culese cu grijă, o aduse în casă. Apoi îi făcuse o căsuță dintr-o cutie de chibrituri. Și albinița rămase să trăiască la Petruț.

Dar iată că a venit iarna friguroasă. Ningea întruna. Iar Binița nu se mai arăta din căsuța ei mică. Zile întregi rămânea tăcută, părea moartă.

Era o dimineață de primăvară. Petruț se repezi spre cutioară. Dar ce-o fi asta? Aude zumzăind. Necrezându-și urechilor, cu răsufierea oprită, Petruț întredeschise cutiuța. Dinăuntru ei țîșni îndată în sus albina teafără, sănătoasă.

Binița! Binița! – strigă cu bucurie băiatul.

2. Lucrează cu textul de mai sus.

- Selectează cele mai importante cuvinte din text.
- Numește personajele.
- Cîte fragmente are textul?
- Ce faptă a făcut Petruț?
- Ce ne învață acest text?

3. Intitulați textul de mai sus. Determinați ideea fiecărei părți. Argumentați.

Fiecare idee reprezintă un alineat al textului.

4. Aranjează alineatele textului corect. Copie textul în caiet.

De aceea ele s-au supărat și s-au ascuns în buzunar. Lui Andrieș i-i foame și nu știe ce să facă. Poate îi spui tu? Mîinile lui Andrieș sunt murdare. Nu vor să iasă de acolo.

5. Scrie în caiete ce reprezintă fiecare parte a textului marcată mai jos.

Ariciul

Un arici veni la șarpe necăjit.

– Mă găzduiești în casa ta?

– Da, îți fac loc și ție.

A intrat ariciul, dar puii șarpelui erau chinuiți rău. După o vreme, chibzuind, șarpele îi spuse:

– Pleacă, puii mei se înțepă în ghimpii tăi.

– Să plece cine se înțepă, că eu nu mă plîng, răspuse ariciul.

după LevTolstoi

6. Test de control. Adevărat sau fals?

Alineatul marchează o idee nouă.

Autorul se scrie la mijlocul rîndului, sub titlu.

Textul este alcătuit din enunțuri legate prin înțeles.

.....

Titlul textului se scrie de la capăt de rînd.

Dialogul este convorbirea dintre două sau mai multe persoane.

Oamenii transmit, prin comunicare, mesaje verbale sau scrise.

7. Ce sfat i-ai da tu ariciului? Argumentează în scris.

8. Traduce textul în limba moldovenească.

Ce semne de punctuație sînt în text?

Care este ideea textului?

Ячмінь і пшениця

Якось зустрілися ячмінь та пшениця.

Ячмінь і каже пшениці:

– Ходімо, пшенице, по світу – золота шукати!

А пшениця на те відповідає:

– Навіщо нам, ячменю, по золото йти, коли ми самі – щире золото!

LECȚIA 8

AM ÎNSUȘIT

1. Amintește-ți temele studiate în acest compartiment.

2. Citește cu atenție versurile de mai jos:

«Azi e frig și nori și vînt,
Frunzele cad la pămînt.
Florile stau supărate,
Veștejesc de brumă toate.»

George Coșbuc.
«Zile de toamnă»

3. Stabiliți numărul cuvintelor din fiecare vers a strofeii date.

- Selectați din strofa poeziei cuvintele formate dintr-o singură silabă, despărțiți în silabe cuvintele din poezie care rimează.

4. Restabiliți ordinea propozițiilor în textul de mai jos. Cîte alineate are textul? Care este ideea principală a textului?

Apoi au văzut o veveriță cu coada înfoiată. Copiii au zărit un gândăcel auriu.

Pornind spre școală, doi frați, un băiețel și o fetiță, se abătură din drumul lor, intrînd în crîng.

– Te rugăm să te joci cu noi, au spus ei gândăcelului.

- Ai vrea să ne jucăm? o întrebară și pe ea.
- Îmi pare rău, dar nu am timp. Adun de mîncare pentru prînz.

Veverița le răspunde grăbită:

- Cînd voi isprăvi de adunat ghindele pentru iarnă, spuse ea și se făcu nevăzută.

LECȚIA 9

CE CUNOSC

1. Citește textul.

O faptă eroică

Într-o dimineață de octombrie Olga pășea grăbită spre școală de-a lungul căii ferate. De odată ea a văzut o fetiță, ce se juca pe linie. Din depărtare trenul venea cu o viteză mare. Locomotiva era de acum aproape de tot. Ce să facă? Olga s-a repezit spre fetiță. Strîngînd-o la piept, ea s-a trîntit între șine.

Și iată de acum trenul uruia pe de asupra lor. Olga o ținea din răspuțeri pe micuța, ce striga de groază. Trenul a trecut. Cu el a trecut și primejdia. Au venit

În grabă oameni, mama micuței Mariica. Toți i-au mulțumit Olgăi pentru salvarea fetiței.

După câteva zile de la această întâmplare fotografia Olgăi a apărut în gazetă. Se scria despre această rară întâmplare.

Pentru fapta ei eroică Olga a fost decorată cu medalia «Pentru vitejie».

2. Lucrează pe baza textului de mai sus.

- Identifică titlul și fragmentele textului.
- Exprimă, printr-o propoziție, conținutul fiecărui fragment.
- Care este ideea textului?
- Imaginează-ți că ești acolo. Realizează un dialog cu Mariica. Ce sfat i-ai da?
- Găsește în conținutul textului un cuvânt ce corespunde schemei CVCVCV.

BLOCUL 3

PROPOZIȚIA

LECȚIA 10

PROPOZIȚIA. PROPOZIȚIA ENUNȚIATIVĂ, INTEROGATIVĂ ȘI EXCLAMATIVĂ

1. Citiți textul cu atenție și răspundeți la întrebările de mai jos.

E toamnă. Zilele scad mereu. Noaptea devin mai reci. Roua de pe frunze se prefăce în brumă. Florile câmpului încep să piară. Nu mai vezi fluturi. Nici albinele nu au de unde aduna miere. Frunzele își simt puterile slăbite. Ce palide sînt! Abia mai pot ține piept vîntului. Oare de ce le smulge? Ce va țese din ele? Cît de tristă este toamna!

- Cîte propoziții conține textul?
- Citiți propozițiile la sfîrșitul cărora s-a scris punct. Explicați ce exprimă ele.
- Citiți propozițiile la sfîrșitul cărora s-a scris semnul întrebării, apoi cele care au semnul exclamării. Ce exprimă ele?

2. Completează spațiile punctate selectînd cuvintele potrivite dintre cele scrise pe norișor. Ce concluzie ai formulat?

Cerul ...
Pomii ...
Plouă ...

tare
este înnorat
dau roadă bogată

Propozițiile care conțin o constatare se numesc enunțiative. La sfîrșitul lor se scrie semnul punct (.).

Propozițiile care exprimă o întrebare se numesc propoziții interogative. La sfîrșitul lor se scrie semnul întrebării (?).

Propozițiile care exprimă o rugăminte, un îndemn, un salut, o bucurie, o tristețe sau o mirare se numesc propoziții exclamative. La sfîrșitul lor se scrie semnul exclamării (!).

3. Transcrie din textul de mai sus cîte două propoziții enunțiative, interogative și exclamative.

4. Ordonează cuvintele astfel încît să alcătuiști trei propoziții. Scrie majuscula și semnele de punctuație corespunzătoare.

- *zîna, poposit , a, meleag, culorilor, pe*
- *toamnei, sînt, ale, culorile, frumoase*
- *belșug, adus, a, bucurie, toamna, și*

5. Delimitează cuvintele în propoziții, apoi transcrie-le corect.

a sosit toamna ziua este mai scurta noaptea pare din ce în ce mai mică nori negri acoperă cerul păsările se pregătesc de plecare frunzele copacilor au început să cadă vîntul bate rece ce frig se face

6. Scrie 3 întrebări pe care dorești să le adresezi:

- colegului de bancă;
- prietenului.

7. Completează propozițiile argumentînd.

- La lecție trebuie să fiu atent, pentru că ...
- Nu trebuie să te apropii de cuibul unei păsărele, deoarece ...
- Îmi place să comunic cu colegul de bancă despre....

LECȚIA 11

PĂRȚILE PRINCIPALE ALE PROPOZIȚIEI

1. Citește propozițiile. Spune despre cine este vorba în fiecare dintre propoziții. Transcrie cuvintele de bază.

Școlarii merg spre școală. Pe șosea circulă automobile. A sunat clopoțelul vesel. Elevii vor afla lucruri interesante.

Cuvintele fără de care propoziția își pierde sensul sînt părți principale.

2. Completează propozițiile cu cuvintele potrivite de mai jos. Adresează întrebarea.

2.1. Subliniază cu o linie dreaptă.

.... *suspină*.

... *negru tace*.

Dorm ... în grădină.

(codrul, florile, izvoarele,)

2.2. Subliniază cu două linii drepte.

Semaforul ...un joc

... *roșu- ... pe loc.*

Galbenul ...

Iar la verde – hai ...!

(*este, arde, stai, are, pornește, te pregătește*)

- Partea principală de propoziție care arată despre cine sau despre ce se vorbește în propoziție se numește subiect. El răspunde la una dintre întrebările: *cine?*, *ce?*, despre cine sau despre ce se vorbește în propoziție?
- Partea principală de propoziție care arată ce face o ființă sau un lucru se numește predicat. El răspunde la una din întrebările: *ce face?* *ce a făcut?* *ce va face?*

3. Completați propozițiile cu predicățile potrivite. Subliniați părțile principale.

Marcelina (ce face?) ... un peisaj de toamnă. În livada școlii pomii (ce au făcut?) ... frunzele colorate. Păsările (ce vor face?) în țările calde.

4. Stabiliți legătura dintre cuvinte și alcătuiți propoziții. Subliniați părțile principale.

- a) *Traversează, a, semaforului, strada, la lumina, verde.*
b) *La, lumina, oprește-te, roșie.*
c) *Nu, te, juca, a, străzii, pe, partea, carosabilă.*

5. Găsiți părțile principale în propozițiile de mai jos.

*„Doar izvoarele suspină,
Pe când codrul negru tace.
Dorm și florile-n grădină,
Dorm în pace!” (Mihai Eminescu «Somnoroase
păsărele»)*

6. Învățăm jucându-ne! Jocul «Lanțul subiectelor».

Alcătuiți și spuneți colegilor o propoziție. Ultimul cuvânt din propoziție să devină subiect pentru următoarea propoziție.

Model: *Ionel a meșterit o căsuță pentru Grivei. Grivei păzește casa...*

LECȚIA 12

SUBIECTUL

1. Privește imaginile și alcătuiește propoziții în baza lor. Scrie propozițiile în caiet. Subliniază subiectul.

2. Citește propozițiile și spune din câte cuvinte sînt alcătuite. Subliniază subiectele. Ce concluzie poți face?

- *Liliacul înflorește.*
- *Sorina învață sîrguincios.*
- *Marcel, Irina și Aurica pleacă în excursie.*

Subiectul exprimat printr-un singur cuvînt este subiect simplu.

Subiectul exprimat prin mai multe cuvinte este subiect multiplu.

3. Formați propoziții noi, avînd ca subiecte următoarele cuvinte:

Ion, norii, apa, vulpea, cîinele, sau pisica.

3.1. Transformați subiectele simple în subiecte multiple după modelul propus.

Model: Elevul scrie – Bogdan și Florin scriu.

Fetița citește. Bunica merge la târg. Fratele meu desenează.

Învățăm jucându-ne!

4. Dezlegați anagramele de mai jos. Alcătuiți câte o propoziție, în care fiecare cuvânt descoperit să îndeplinească funcția de subiect.

1		t	a	c	r	e
2	t	i	l	s	o	u
3			a	e	s	c
4	i	o	n	c	r	e

Subiectul poate sta la începutul, interiorul sau sfârșitul propoziției.

5. Realizați schemele propozițiilor de mai jos, după model: S.+ P.

Răsună cântecul.

Se lasă noaptea.

Stelele strălucesc.

Ele vor dispărea.

6. Citiți fragmentul. Găsiți părțile principale în aceste versuri. Ce sfat dau părinții melcului școlar?

Sfatul

Luminați de-un putregai,
Melcul-mamă, melcul-tată,
Stau la sfat așa cum stai
După cină câteodată...

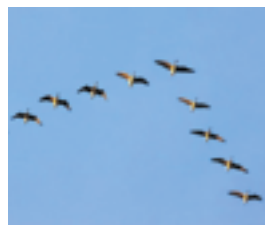
6.1. Încercați să traduceți poezia de mai sus în limba ucraineană.

6.2. Încearcă să continui poezia.

LECȚIA 13

PREDICATUL

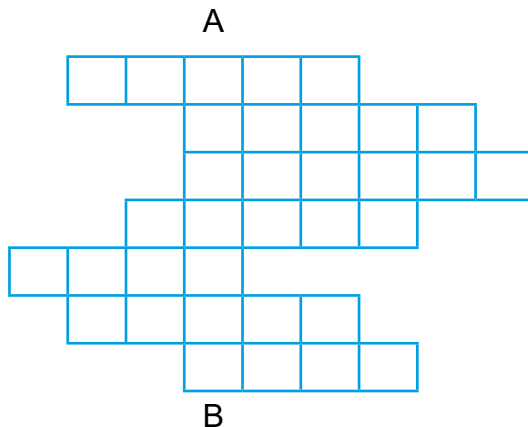
1. Privește imaginile. Alcătuieste propoziții despre fiecare.

- Găsește în fiecare propoziție cuvintele care arată ce fac copiii, tractorul, păsările.
- Încearcă să citești propozițiile fără aceste cuvinte.

2. Completează careul folosind cuvinte cu sens opus celor date:

1. trist
2. umed
3. tânăr
4. crud
5. cald
6. nou
7. moale

În coloana A-B vei obține numele unei părți de propoziție. Amintește-ți de ea.

3. Găsește subiectele din propozițiile de mai jos. Adresează întrebarea față de cuvântul evidențiat.

Ana aleargă prin curte. Dorin a cules merele coapte. Curînd va veni iarna.

- Ce ai observat?

Fără aceste cuvinte propoziția nu poate exista, de aceea aceste cuvinte sînt părți principale de propoziție.

Partea principală de propoziție care arată ce face o ființă sau un lucru se numește predicat. El răspunde la una din întrebările: *ce face?* *ce a făcut?* *ce va face?*. Predicatul se poate afla la începutul, în interiorul sau la sfîrșitul propoziției.

4. Alegeți din șirul propus cuvintele care pot fi predicate. Alcătuiți cu ele propoziții.

poveșteam

școală

gingaș

verde

zîmbește

au căzut

zece

a citit

va sosi

ele

harnic

se spală

povește

4.1. Completați propozițiile cu predicatele potrivite.
Subliniați-le cu două linii.

Maria _____ frumos.

Vîntul _____ cu putere.

Copiii _____ la joacă.

5. Joc de rol. Numește cît mai multe predicate legate de activitatea ta. Traduce aceste cuvinte în limba ucraineană.

Învăț, scriu, ...

6. Să lucrăm în echipă!

Completați propozițiile de mai jos cu predicate ce au sens figurat (neobișnuit).

Model: Frunzele șoptesc.

Vântul ----- . Norii----- . Copacii----- . Iarna----- .

LECȚIA 14

ACORDUL SUBIECTULUI CU PREDICATUL

1. Transcrieți propozițiile schimbând forma verbelor. Subliniați predicatele cu două linii. Ce ați observat?

- Soarele (au strălucit) pe cer.
- Copiii (merge) la teatru.
- Eu (vor sădi) un pomișor.
- Bunicii (va veni) la noi.
- Noaptea (răsar) luna.

1.1. Traduceți propozițiile în limba ucraineană. Ce s-a schimbat?

Potrivirea formei predicatului cu subiectul după înțeles se numește acord.

2. Stabilește corespondența între subiectele și predicatele date, pentru a obține propoziții. Subliniază părțile principale.

<i>Vîntul</i>	<i>foșnesc</i>
<i>Pădurea</i>	<i>șuieră</i>
<i>Frunzele</i>	<i>se adună</i>
<i>Norii</i>	<i>se întristează</i>

3. Alcătuieste două propoziții în care cuvîntul **cer** să fie pe rînd subiect și predicat.

4. Realizați schemele propozițiilor de mai jos după model:

S	+	P
<u>Stelele</u>		strălucesc
		=

*Plantele vor dispărea. Noaptea se măresc.
Păsările au plecat.*

5. Scrie. Pune în locul punctelor cuvintele potrivite de mai jos.

... lasă-n cîmp o boabă.
O stropeste ...-n grabă. ...
are bobi o mie. Din cîmpie
îi strînge coace pîine
ca un soare. La ospăț ...
taie pîinea în bucăți.

(ploaia, omul, brutarul,
femeia, spicul, combina)

- Intitulează textul.
- Ce părți de propoziție sînt cuvintele date?
- Găsiți predicatul în propoziții pentru aceste subiecte.

6. Realizează un desen inspirat din conținutul textului.

7. Joc de rol. Imaginați-vă un scurt dialog cu bobul de grâu.

LECȚIA 15

PROPOZIȚIA SIMPLĂ. PROPOZIȚIA DEZVOLTATĂ

1. Alcătuieste propoziții după imagini.

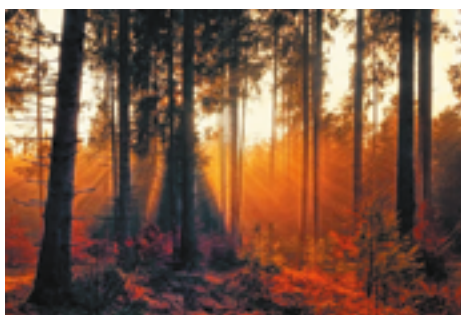

2. Citiți propozițiile și precizați din ce părți de propoziție sînt alcătuite. Faceți schema lor după model.

Model: *Păsările ciripesc. Cine ciripesc?(păsările). Ce fac păsările? (ciripesc).*

Păsările ciripesc. Pădurea se întristează. Au plecat berzele.

2.1. Dezvoltați propozițiile de mai sus după model.

Model: Păsările călătoare ciripesc în crîng.

Ce observăm?

- Dintr-o propoziție alcătuită numai din subiect și predicat putem obține o propoziție construită și din părți secundare.
- Părțile secundare adăugate fac propoziția mai clară, mai completă, mai desfășurată după conținut.

Propoziția alcătuită numai din subiect și predicat se numește propoziție simplă. Propoziția care, pe lângă părți principale, are și părți secundare se numește propoziție dezvoltată.

3. Dezvoltă propozițiile de mai jos:

Ionel citește. Marcelina coase. Buneii se odihnesc.

4. Transformați propozițiile dezvoltate în propoziții simple.

Dintr-o tufă a ieșit un arici. Printre crengile copacilor zboară frunzele uscate. Copiii din clasa a treia s-au odihnit la tabăra «Andrieș».

5. Dintre exemplele date mai jos, transcrie doar propozițiile.

noi și ceilalți . A venit toamna
Păsări călătoare. o poveste frumoasă
Dorina cea cuminte... Fetița citește o poveste.

6. Învățăm jucându-ne. Caută predicatul potrivit pentru fiecare subiect și scrie propozițiile obținute.

lepurele

mieii

frunzele

zburdă

se usucă

aleargă

7. **JOC** «Fantezie».

Model: *toc- Toma ochește cocoșul.*

Formați enunțuri cu cuvintele *ac, sur, sare.*

LECȚIA 16

PĂRȚILE SECUNDARE DE PROPOZIȚIE. ATRIBUTUL

1. Citiți dialogul din imagine și răspundeți la întrebări.

- Ce fel de propoziții (simple sau dezvoltate) sînt replicile copiilor? De ce?
- Care sînt părțile principale ale celor două propoziții?
- Formulați întrebări pentru părțile de propoziție care nu sînt subiecte și predicate.

Propoziția poate fi alcătuită din părți principale și secundare.

2. Faceți schema primei propoziții din dialog, după model.

Model: ce? ce face? ce fel?

3. Completează spațiile cu părțile secundare de propoziție corespunzătoare întrebărilor:

- Oamenii (ce fel de?) muncesc de zor.
- Norii (ce fel de?) s-au îndepărtat.
- Se apropie vacanța (care?).
- Copiii (care?) vor călători .
- Ce ai observat?

Partea secundară de propoziție care determină un obiect se numește atribut. Atributul răspunde la întrebările: *ce fel de, care?, al, a, ai, ale cui?* ș.a.

4. Denumește ființele și lucrurile cărora li se potrivesc următoarele însușiri – atribute:

- ordonat, silitor, ascultător – ...;
- iertătoare, miloasă, îngăduitoare – ...;
- înalt, înzăpezit, sfîncos – ...;
- bun, darnic, bătrîn –

5. Completați proverbele cu cuvintele potrivite dintre paranteze. Găsiți părțile principale și secundare în propoziții. Traduceți proverbele în limba ucraineană.

- Minciuna are picioare
 - Rădăcinile învățaturii sînt ..., dar roadele ei sînt
 - Prietenul ... la fapte ... te îndeamnă.
- (dulci, adevărat, scurte, amare, bune)

6. Învățăm jucîndu-ne. Găsește atribute fiecărei noțiuni și alcătuiește propoziții.

copil

caiet

vulpe

7. Rezolvă rebusul.

LECȚIA 17

COMPLEMENTUL. FELURILE COMPLEMENTULUI

1. Completează propozițiile cu cuvintele potrivite din paranteză.

Baba avea (ce ?) . I-am dat (cui) cartea.

Am plecat (unde?). (cînd ?) să vii la mine. N-am putut pleca (din ce cauză?).

(*prietenului, o găină, luni, în excursie, din cauza bolii*)

- Numește întrebările care au fost adresate
- Ce ai observat?

Partea secundară care determină o acțiune, o stare, o existență se numește complement. Complementul răspunde la întrebările: *pe cine?, ce?, unde?, cum?, cînd* ș.a.

2. Identifică complementele din textele următoare: Scrie întrebarea.

- a) Mîța blîndă zgîrîie rău.
- b) Lupul părul își schimbă dar năravul ba.
- c) Vrabia mălai visează.
- d) Ziua bună se cunoaște de dimineață.

3. Subliniați complementele din următoarele propoziții:

Fetele au cules mere din livadă. Pescarii pornesc în larg. Bunicul îi ia pe nepoți în brațe. Pe mine mă cheamă prietenii la joacă.

4. Completează propozițiile cu complemente.

El îi cheamă pe _____ în ospetie .
Dumnealor se duc _____ .
Ionel povestește o întâmplare despre _____.
O adiere plăcută a trecut peste _____.
Ce ai observat?

Complementul care răspunde la întrebările pe cine? pe ce? este complement direct.

Complementul care răspunde la întrebările cui?, cu cine?, cu ce?, despre cine?, despre ce? este complement indirect.

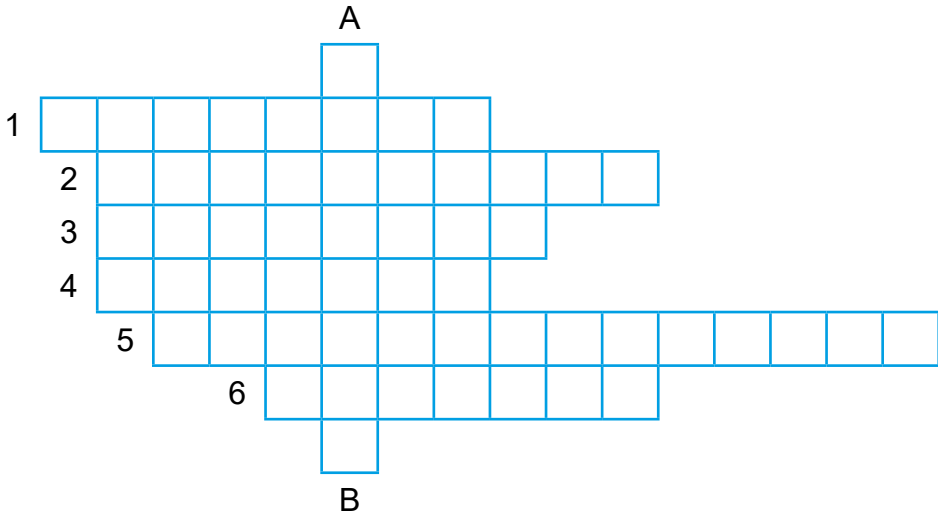
Complementul care răspunde la întrebările cum?, unde?, cînd?, din ce cauză? Se numește complement circumstanțial.

5. Scrieți. Completați propozițiile cu complemente potrivite.

Ana scrie ... mamei.
Peștele a sărit ... rece.
Cartea cade ... de lemn.
... s-au adunat concurenții.

6. Jocul «Să dezlegăm».

- Parte principală de propoziție.
- Comunicare cu un singur predicat.
- Care complement răspunde la întrebarea (pentru cine?).
- Parte principală de propoziție.
- Care complement răspunde la întrebarea (unde?, când?).
- Parte secundară de propoziție.

LECȚIA 18

PROPOZIȚIA COMPUSĂ DIN DOUĂ PROPOZIȚII SIMPLE

1. Citește propozițiile de mai jos. Ce ai observat?

- a) Afară plouă cu găleata. Copiii nici nu simt. Trec sub umbrele. Nu observă nimic în jurul lor. Nucul din fața școlii e ud lioarcă. Vrea o umbrelă mare ca a copiilor.
- b) Afară plouă cu găleata iar copiii nici nu simt. Trec sub umbrele și nu observă nimic în jurul lor. Nucul din fața școlii e ud lioarcă de parcă vrea o umbrelă mare ca a copiilor.

- Ce deosebire este?
- Analizează propozițiile din tabela a doua.
- Transcrie numai cuvintele de legătură.
- Ce concluzie poți face?

Propoziția formată din două sau mai multe propoziții simple sau dezvoltate se numește propoziție compusă. Cuvintele *și, iar, dar, ș.a.* sunt cuvinte de legătură.

2. Continuă formînd propoziție compusă:

A trecut un nor...

Ionel a ajuns la poartă...

Mama l-a întîlnit pe Ionel...

Supărat privea peste geam...

- Ce ai obținut? Intitulează textul.

3. Citiți textul. Selectați numai propozițiile compuse și scrieți-le în caiet.

La pîrău

Copiii se jucau. Ei s-au adunat la pîrău. Au adus pietre și le-au pus în apă. Au uns pietrele cu lut și au făcut iezuleț. Din iezuleț apa a pornit șuvoi. Sub șuvoiul de apă copiii au pus o roată. Apa învîrtea roata.

4. Alcătuiți propoziții compuse folosind predicatele de mai jos și cuvintele de legătură:

- a) cîntăm, dansăm;
- b) ne vom plimba, vom colecta;
- c) privește, dansează;
- d) a sosit, ne-am pornit.

5. Ghicește ghicitoarea. Găsește și subliniază predicatele în propoziții.

- a) Vara umblu după miere,
larna dorm să adun putere.
- b) Merge agale pe cărare,
Poartă ace pe spinare.

6. Traduce textul în limba moldovenească. Transcrie numai propozițiile compuse.

Під ялинкою, у парку, третьокласник Михась знайшов гніздо їжачків. У ньому було четверо малят схожих на оголених мишей. Через п'ять днів Михась вирішив навідати їх. Цікаво, як живуть ці маленькі їжачки?...

LECȚIA 19

AM ÎNSUȘIT

1. Amintește-ți temele studiate în acest compartiment.

2. Transcrieți textul următor și completați casele cu punctuația potrivită.

- Cine a deschis poarta
- Nu știu
- Ce tare bate vîntul
- Du-te să închizi ușa, te rog
- E așa de frig afară

- Îmbracă-te gros
- Unde mi-e căciula
- Ți-o aduc acum

2.1. Conștruieste cîte o propoziție enunțiativă, interogativă și exclamativă despre anotimpul tău preferat.

3. Desparte cuvintele pentru a forma propoziții. Scrie între paranteze numărul cuvintelor. Adaugă semnele necesare la sfîrșit de propoziție.

Îșiscutură Moș Nicolaie barba ()
 Albă haină a zăpezii înveselește inimă copiilor ()
 Ți-a pregătit sania și patinele ()

4. Ordonați cuvintele în propoziții. Găsiți părțile principale și secundare. Ce puteți spune?

- o, elevii, expoziție, pregătesc, de flori.
- trecea, prin, pădurii, inima, drumul.

5. Joc de rol. Alcătuiește un dialog cu un fulg de nea.
Amintește-ți regulile de alcătuire a dialogului.

6. Continuați gândul. Formînd propoziții compuse.

Iarna zilele sunt ...
Pădurea pare tristă...
Pe de asupra caselor se arată ...

LECȚIA 20

CE CUNOSC?

1. Jocul adevărat sau fals.

- Propozițiile care conțin o constatare se numesc exclamative.
- Propozițiile care exprimă o întrebare se numesc propoziții interogative.
- Propozițiile care exprimă o rugămintă, un îndemn, un salut, o bucurie, o tristețe sau o mirare se numesc propoziții enunțiative.

- d) Părțile principale de propoziție sînt subiectul, predicatul și atributul.
- e) Textul poate fi alcătuit atît din propoziții simple cît și dezvoltate.
- f) Cunoaștem două feluri de complemente.
- g) Propoziția compusă este alcătuită din două propoziții simple.

2. Citește fragmentul. Îndeplinește cerințele de mai jos.

Decembrie

...Iarna a pus stăpînire pe tot cuprinsul țării. În afară de mantia albă ce face ca totul să pară mai pur, regina fulgilor de nea aduce și multe sărbători minunate.

- Transformă prima propoziție în propoziții exclamativă și interogativă.
- Găsește părțile principale și secundare în prima propoziție.
- Continuă gîndul primei propoziții formînd o propoziție compusă.
- Ce sărbători minunate ne aduce anotimpul fulgilor de nea?
- Alcătuieste un text (4–5 propoziții) cum întîlniți sărbătoarea de Crăciun.

E bine să știți!

În popor, luna decembrie este numită: Andrea, Îndrea, Undrea, luna lui Andrei etc. Toate variantele vin de la numele Andrei. La creștini, Sfîntul Andrei este protector al animalelor domestice și se sărbătorește la 30 noiembrie (știl nou) sau 13 decembrie (știl vechi).

BLOCUL IV

CUVÎNTUL

LECȚIA 21

CUVÎNTUL. SENSUL LEXICAL AL CUVÎNTULUI

1. Privește desenele și numește-le. Lămurește sensul cuvintelor.

2. Citește cuvintele. Lămurește sensul lor.

Brad, școală, păpușă, bucurie, scrisoare.

Mic, urât, dulce, bucuros, deștept.

A munci, a ajuta, a se bucura, a alerga.

Fiecare cuvânt are înțeles, are sens lexical. Înțelesul lexical al cuvintelor se lămurește în dicționarele explicative.

3. Citește. Explică sensul cuvintelor *accesibil*, *inutil* folosind dicționarul.

4. Alcătuiți enunțuri cu ajutorul cuvintelor:

bunicul înțelepciune cartea statornic

5. Explicați înțelesurile enunțurilor.

S-a pus pe carte. Ai carte, ai parte!
Cum scrie la carte.

6. Transcrie cuvintele într-un tabel asemănător celui de mai jos: *autobuz*, *rață*, *soare*, *aleargă*, *cincisprezece*, *miroase*, *zece*, *verde*, *senin*, *privește*, *melancolic*, *treizeci*, *doisprezece*, *pădure*, *albină*, *uriaș*.

nume	însușiri	acțiuni	numere

7. Citește. Observă ce denumesc cuvintele din fiecare grup.

Fluturi, floare, fereastră, rîmă, oraș;
Mare, gras, negru, amar, auriu;
A coace, a îngheța, a rîde, a măsura, a se juca;
Cinci, al șaptelea, patruzeci și doi, o sută, un million.

8. Citește. Scrie propozițiile în care cuvintele *mare*, *sare* și *poartă* denumesc obiecte.

La vară vom merge la mare.
Mărul cel mare l-am dăruit prietenului.
Bunicul a ieșit la poartă.
Ioana poartă o rochie nouă.
Mircea sare gardul în livadă.
Am cumpărat un pachet de sare.

LECȚIA 22

CUVINTE CU MAI MULTE ÎNȚELESURI. SENSUL PROPRIU ȘI SENSUL FIGURAT

1. Citește și explică sensul cuvântului *izvor* din propozițiile date.

Apa din izvor era rece și curată.
Cartea este izvor de cunoștințe.
Cu cât râul se îndepărtează de izvor, cu atât devine mai mare.

Sînt cuvinte care au mai multe sensuri.
Sensul acestor cuvinte poate fi precizat numai în context.

2. Care dintre cuvintele următoare sînt întrebuițate cu sens figurat?

Monedă de aur, mîini de aur; zîmbet dulce, lapte dulce; voință de oțel, axă de oțel.

3. Alcătuiți propoziții în care cuvîntul *poartă* să aibă mai multe înțelesuri.

4. Alcătuiți propoziții cu cuvintele de mai jos. Ce cuvînt cu mai multe sensuri e folosit în aceste propoziții?

necesar, în casă, oglinda, e un obiect;
e oglinda, elevului, caietul;
se privea, băiatul, oglinda, în, apei.

Cuvintele cu mai multe sensuri pot fi folosite cu sens *propriu* și cu sens *figurat*. Cuvintele folosite cu sens figurat îmbogățesc limba.

5. Citiți îmbinările de cuvinte. Observă care cuvinte sînt cu sens propriu și care cuvinte sînt cu sens figurat.

Zahăr dulce – somn dulce
Om deschis – caiet deschis
Ceasul merge – copilul merge
Bunica toarce – pisica toarce
Inimă de piatră – casă de piatră
Butuc greu – lucru greu

6. Alcătuieste propoziții cu îmbinările de cuvinte.

Somn adînc, soare darnic, gura sobei, viață amară, apă adîncă, voință de fier.

7. Scrie textul și subliniază cuvintele cu sens figurat.

Soarele care răsare încet pare capul toamnei. Îmi pare că toamna își lipește de vară obrazul ei. Gîndești că fructele s-au dezbrăcat, agățîndu-și veșmintele de cuierele crengilor. Frunza de gutui pare inima de aur a luminii, care se stînge.

8. **JOC** «Cuvinte magice». Cu cuvintele de mai jos alcătuiți cîte două propoziții cu sens diferit.

Car, nouă, vară.

LECȚIA 23

ANTONIME

1. Scrie cuvinte cu înțeles opus celor de mai jos.

Mulțumit
Bunătațe

muncește
obișnuit

vorbește
departe

Cuvintele care au forme diferite și sensuri opuse se numesc *antonime*.

2. Găsește perechile de antonime.

tristețe	noapte	ziua	sărăcie
bucurie	muncește	avantaj	lenevie
bogăție	dezavantaj	adevărat	obișnuit
fals	straniu	vinde	cumpără

3. Înlocuiește cuvintele evidențiate cu antonimele lor.

Noaptea trecută am citit această carte în întregime.
Vestea primită este **importantă** pentru mine.
Am urcat la etajul patru pentru a mă întâlni cu Mihaela.
Pisica și câinele meu nu sînt în relații de **prietenie**.
Am cumpărat **ieftin** o pereche de ghete.
Bunica **încuiase** ușa de la cămară.
Am pus o fotografie **peste** cărțile din acest sertar.

4. Notează cuvinte cu înțeles opus care să exprime acțiuni, apoi alcătuiește propoziții cu unele din acestea.

a se trezi	a deschide	a alerga	a strica	a rîde
a veni	a îngheța	a urca	a îmbătrîni	a merge

5. Înlocuiește, în fiecare a doua propoziție, cuvintele care se repetă, cu antonimele lor.

Ghiozdanul lui Radu se află **sub** dulap. **Sub** cărți este o cutie de culori.

Peste pădure **se înalță** stoluri de păsări călătoare.
Ciocîrlia **se înalță** deasupra pădurii.

A început să bată un vînt **rece**. În apa **rece** a lacului înoată peștii aurii.

6. Completează textul de mai jos cu antonimele cuvintelor ce urmează:

a strigat, să despodobim, atunci, se ridică, să dezvelesc, să tacă.

Singura frunză din puiul de salcîm _____:

— Noi, frunzele salcîmului, nu din cauza toamnei am căzut. Noi am vrut _____ căsuța păpușii. Uite, _____, trebuie _____ masa.

Și frunza _____ . Vîntul îi spuse fetiței:

— _____ frunzele ce vor ele. E toamnă și toamna, frunzele _____ ».

7. Traduce cuvintele în limba moldovenească și găsește antonimele lor.

Маленька, велика, красива, багато, мир, біле, весело, теплий, довгий, високий.

8. Scrie enunțurile. Completează spațiile libere cu antonimele cuvintelor evidențiate.

Mai bine **sărac** și curat, decît _____ și rușinat. La plăcinte **înainte**, la război _____ . Cine nu muncește la **tinerete**, va plînge la _____ . Rădăcina învățaturii e **amară**, dar miezul ei e _____ .

LECȚIA 24

SINONIME. OMONIME

1. Citiți. Înlocuiți cuvintele evidențiate cu cele din paranteze care au sens asemănător.

Copilul cu păr **bălai** se bucură de apa mării.
Se aude o **lovitură** la ușa casei mele.
Pe **chipul** Mariei se citește multă **bucurie**.
Vecinul meu este un om **muncitor**.
(*lucrător, bătaie, alb, înfățișarea, veselie*)

Cuvintele cu sens asemănător, dar forme diferite se numesc *sinonime*.

2. Completați spațiile libere, folosind dicționarul de sinonime.

Zăpadă – _____
Școlar – _____
Praf – _____
Steag – _____
Etern – _____

3. Scrieți propoziții în care să folosiți următoarele serii de cuvinte cu același sens:

steag, drapel, stîngard, flamură;
a șopti, a murmura, a șușoti, a îngîna;
spin, ghimpe, mărcine, țeapă;
înverșunat, crud, aspru, aprig, cumplit;

4. Copiați în două coloane și uniți cu o linie cuvintele care au sens asemănător.

a zice

a observa

a veni

limpede

vește

a sosit

a spune

a zări

știre

clar

5. Cițește și observă ce sensuri pot avea cuvintele date.

Ochi –

- organul vederii,
- fereaștră mica,
- bucla unei sfori,
- întindere de apă,
- vârtej,
- spărtură în gheață,
- copcă,
- gol între firele unei împletituri,
- pată colorată pe coada păunului

Cap –

- partea superioară a corpului
- vârful unui obiect
- bucată rămasă dintr-un obiect
- figură, chip, individ, om
- conducător, șef
- margine, capăt
- parte a unei monede pe care se vede chipul unei persoane

Cuvintele care au forme diferite și sensuri opuse se numesc antonime.

6. Descoperă în enunțurile următoare sensurile cuvântului *pui*.

Mama a pregătit un pui la cuptor pentru un pui de om, fiul său. El a cerut și un pui de mămăligă.

Pe un pui de pernă trăgea un pui de somn, un pui de pisică.

7. Scrieți enunțuri, folosind pe rînd, două cuvinte care au aceeași formă, dar sens diferit.

Liliac: plantă, animal.

Boboc: pui de gîscă, de floare

Nouă: număr, însușire

8. Ce sensuri mai pot avea următoarele cuvinte:

liliac, plasă, boboc, sare, cățel, nouă, ochi, cap, broască, șiret.

9. Formulează enunțuri în care cuvintele să aibă sensuri diferite.

Corn, toc, capră, broască, car, poartă.

DEZVOLTAREA VORBIRII ORALE ȘI SCRISE

LECȚIA 1 COMUNICAREA ORALĂ ȘI SCRISĂ

1. Observați cum poate fi realizată o comunicare.

față în față

prin intermediul mijloacelor mass-media: radio, televiziune, internet, presă etc.

COMUNICAREA

prin schimbul de informații dintre persoane (dialogată)

prin vorbirea unei persoane în fața unui auditoriu (monologată)

1.a. Răspunde la întrebările creionașului.

- Ce mesaj le transmite capra iezilor?
- Ce ne transmite prezentatoarea TV?
- Ce informații poate să transmită oratorul?
- Despre ce pot comunica două persoane la telefon?
- Ce informații ne poate transmite un ziar?

Comunicînd, realizăm un schimb de informații, idei, sentimente, impresii.

2. Grupează următoarele formule care ne ajută să comunicăm politicos:

bună ziua, îmi permiteți să, fiți amabil, dați-mi voie, mă numesc, vi-l prezint pe, salut.

Formule:

- de salut
- de prezentare
- de permisiune

3. Completează pe caiet enunțurile folosind cuvintele potrivite dintre paranteze.

Într-o convorbire comunică două sau mai multe Ele sînt pe rînd ... și Pentru a fi înțeles ... , trebuie să clar și să cu atenție. (*ascultător, mesajul, vorbitor, ascultăm, vorbim, persoane*)

LECȚIA 2

COMUNICAREA ORALĂ PRIN DIALOG

1. Observă următoarele situații de comunicare:

- Bună ziua, doamnă bibliotecară! Ne permiteți?
- Bună ziua copii! Pofțiți!
- Eu mă numesc Mocanu Dana, din clasa a III-a. El e fratele meu, Mocanu Doru, din clasa I.
- Ce doriți copii?
- Eu vă rog să-mi recomandați dumneavoastră o carte cu povești. Tu ce vrei, Doru?
- Ași vrea o carte cu benzi desenate.
- Pofțiți cărțile. Să aveți grijă de ele!
- Vă mulțumim, doamnă bibliotecară! La revedere!
- La revedere, copii! Vă mai aștept să veniți la bibliotecă.

2. Răspunde la întrebările creionașului.

- Cine deschide dialogul?
- Ce spun cei doi copii în deschiderea dialogului?
- Cine ascultă?
- Cu ce cuvinte răspunde doamna bibliotecară la salut? Dar la întrebare?
- De ce se prezintă Dana?
- De ce îl prezintă pe fratele ei?
- Ce cuvinte folosește Dana când cere recomandarea unei cărți?
- Cui se adresează ea cu tu ? Dar cu dumneavoastră?
- Ce spun copii după ce primesc cărțile?

JOC DE ROL. Ce greșeli fac unii copii atunci când comunică?

3. Identifică personajele cărora le aparțin replicile din enunțurile însemnate. Citiți textul pe roluri.

Pe drum se întâlnesc cu o trăsură în care era o cucoană.
Cucoana întreabă cu milă:

- Oameni buni! Se vede că omul cel din car e bolnav...
- Ba nu, cucoană, aista e un leneș, răspunde unul dintre țărani. Și-l ducem la spînzurătoare.
- Alei, oameni buni! Mai bine duceți-l la mine la moșie. Am acolo un hambar plin cu posmagi.
- I-auzi, mai leneșule, dă răspuns cucoanei...
- Dar muieți-s posmagii?

Cuvintele: *te rog, vă rog, vă mulțumesc, îți mulțumesc, tu, dumneavoastră* ș.a. le folosim, ținînd seama de persoanele cu care comunicăm.

JOC DE ROL.

Grupați cîte doi, situați-vă în roluri de personaje adulte sau de copii. Realizați convorbiri directe sau prin telefon: salutați, prezentați-vă, formulați cerința, mulțumiți, roștiți salutul de încheiere.

- Imaginați-vă dialoguri cu personajele din cărțile citite.

LECȚIA 3

ALCĂTUIREA UNOR TEXTE DUPĂ UN ȘIR DE ÎNTREBĂRI

1. Alcătuieste texte folosind întrebările de mai jos. Te poți folosi și de imagini.

- Cînd ai fost ultima dată în excursie?
- Cum te-ai pregătit pentru excursie?
- În ce localitate ai ajuns?
- Ce locuri turistice ai vizitat?
- Cum te-ai distrat în excursie?

- Ce ai învățat din această excursie?
- Ce jocuri sportive cunoști tu?
- Care dintre aceste jocuri îți place cel mai mult? De ce?
- Când desfășori acest joc?
- Care sînt regulile jocului?
- De ce trebuie respectate regulile?
- Cum influențează această activitate sportivă în viața ta?
- Unde sînt elevii din imagine?
- Ce activități desfășoară ei?
- Cum ai putea tu să ajuți comunitatea din care faci parte?
- Care sînt bucuriile pe care le creează astfel de activități?

LECȚIA 4

EXPUNEREA ORALĂ DUPĂ IMAGINI STABILIREA PLANULUI DE IDEI

«Toamna ne încântă cu frumusețea și darurile ei»

1. Privește desenul.

2. Răspunde la întrebări.

- Ce anotimp e?
- Cum sînt frunzele copacilor?
- Ce fac păsările călătoare?
- Ce fac plugarii?
- Cum este vremea afară?
- Cu ce vă ocupați în timpul toamnei?

3. Citește și explică proverbul.

Toamna se numără bobocii.

4. Ce proverbe despre toamnă cunoști?

5. Reține.

- O zi de toamnă hrănește un an.
- Omul muncitor de pâine nu duce dor.

6. Caracterizează:

Toamna

7. Citește fragmentul.

Cu mantia ei ruginie a sosit toamna. Copacii au primit veșmîntul de aramă...

8. Alcătuiți planul de idei. Poveștiți oral, respectînd punctele planului și începutul dat.

LECȚIA 5

DESCRIEREA UNEI VIEȚUITOARE

Veverița

1. Răspunde la întrebările lui Creionaș:

- Cărei viețuitoare a pădurilor și parcurilor îi puteți spune «ghem de culoarea flăcării»? De ce?
- Cum arată acest animal?
- Cu ce se hrănește veverița?
- Prin ce se deosebește de celelalte animale?
- De ce ne place acest animal?

2. Crează comparații potrivite pentru descrierea unei veverițe:

- e ușoară precum –...;
- a sărit ca –... ;
- are blană –...
- are ochii asemenea –... .

3. Scrieți cuvinte care să exprime însușiri deosebite ale veveriței:

- privire sfioasă ..., ..., ... ;
- lăbuțe îndemânatice ..., ..., ... ;
- ochi vii ... , ... , ... ;
- coadă elegantă ..., ..., ... ;

3.1. Redactează o compunere cu titlul „Veverița”, după următorul plan de idei:

Întroducere

- Timpul și locul întâlnirii

Cuprins

- Înfațișarea vietății: – culoarea blăniței; – capul, ochii; – corpul, coada etc.
- Comportamentul ei
- Mișcările veveriței
- Despărțirea de mica vietate
- Impresiile lăsate de acrobata pădurii

Încheiere

- Despărțirea de mica vietate
- Impresiile lăsate de acrobata pădurii

LECȚIA 6

SCRISOAREA

1. Citește împreună cu Creionaș scrisoarea lui Știetot și observează părțile ei comune.

a) Data și locul

16.11.20

b) Formula de adresare

Dragă Moș Crăciun,

c) Întroducerea

Îți scrie un băiat de nouă ani. Mă numesc Ionel. Aștept cu nerăbdare să sosești și în acest an aducând misterul sărbătorilor de iarnă.

d) Cuprinsul

Știu că vii de departe, tocmai din Țara Zăpezilor, că drumul e greu, dar sper să te ajute renii. Cred că piticii din povești te-au ajutat să pregătești daruri pentru copiii cuminiți.

e) Încheierea

M-aș bucura dacă aș primi și eu un mic cadou, ceva ce se potrivește unui băiat de vârsta mea.

f) Formula de încheiere

În fiecare an îți pun un scăunel lângă Pomul de Crăciun, ca să te odihnești puțin. Îl voi pune și acum. Te aștept cu nerăbdare, Moșule!

j) Semnătura

Cu drag Ionel

2. Alcătuiеște și tu o scrisoare pentru Moșul. Nu uita să fii sincer și să-і poveștești despre faptele tale, cerîndu-і ceea ce meriți.

CITIREA

BLOCUL 1

SUNĂ CLOPOŢEII TOAMNEI, ŞCOALA-І UN BUCHET DE FLORI

LECŢIA 1

LA ŞCOALĂ

Prima zi de şcoală. Vezi
Ce mîndru-s cu ghiozdanu-n spate?
Şi toamna rîde prin livezi,
Tufişurile-s vulpi roşcate
Elevii mari sunt zgomotoşi,
Cei mici trec pragul cu sfială,
Bine-aţi venit, copii frumoşi,
Aici, la draga voastră şcoală...

1. Să înţelegem poezia.

- De ce eroul acestei poezii este mîndru?

- Cum e descrisă toamna? Selectează versurile respective.
- Ce crezi că i-au făcut pe elevii mari «zgomotoși» iar pe cei mici «sfioși»!?
- Cine îi întâmpină pe copii? Găsește și citește aceste versuri din text.
- Povestește ce emoții ai avut în prima zi de școală?

ÎNȚII SEPTEMBRIE

Este întâi septembrie.
Zilele calde ale vacanței
au zburat ca gîndul.

Curtea școlii răsună de
bucuria revederii. Copiii își
povestesc întâmplări din
vacanță.

– A fost atît de frumos
la mare! spune Dana.

– Eu am fost la munte!
spune Doru.

Glasul vesel al clopoțelului îi cheamă pe copii în clasele
curate și primitoare.

– Bine ați venit copii! Vă doresc un an școlar plin de
succese, spune învățătoarea.

– Vă mulțumim! răspund într-un glas elevii.

– Iată manualul de limba moldovenească și citire. Vom
păși în lumea minunată a lecturilor.

Fiecare pagină va fi un prilej de bucurie...

Elevii răsfoiesc manualul cu emoții.

1. Să înțelegem textul.

- Ce zi este descrisă în text?
- Unde au fost elevii?
 - a) la tabără;
 - b) la mare;
 - c) la bunici;
 - d) la munte.
- Ce le urează învățătoarea elevilor?
- Ce manual le prezintă?
- De ce elevii sînt emoționați?
- De ce se spune că fiecare pagină din manual este un prilej de bucurie pentru copii?
- Povestiți unde și cum ați petrecut vacanța de vară?

LECȚIA 2

ÎNVĂȚĂTURA

1. Exprimă-ți părerea.

- Ce este învățătura pentru voi? O plăcere? O datorie? O muncă?
- De unde putem dobîndi învățatură?

Învățătura e averea
 Ce pururea o duci în gînd.
 Și fără raza ei, puterea
 E doar un colb purtat de vînt.
 Învățătura e-o comoară
 Ce nimeni nu ți-o poate lua.
 Își va spori podoaba rară
 Cu cît împarți mai mult din ea.

Nicolae Tăutu

pururea – întotdeauna, mereu, veșnic
podoabă – obiect care înfrumusețează
bijuterie rară – prețioasă, scumpă

2. Să înțelegem poezia.

- Ce se spune în poezie despre învățatură?
- De ce autorul compară învățătura cu o comoară?
- Ce bogăție a omului nu poate fi răpită niciodată?
Argumentați?
- De ce nu poate trăi omul fără învățatură?
- Cine vă împarte vouă învățătura?
- Voi pe cine puteți învăța? Ce anume?

3. Continuă enunțurile:

- Învățătura este ...
- Învățătura ne ajută ...

4. Să lucrăm în echipă!

Motivați de ce copilul răsfățat rămîne neînvățat.

Ce jocuri de calculator cunoașteți?

Cum trece timpul cînd stați în fața calculatorului?

Ce preferați: jocul la calculator sau lectura unei cărți?

Motivați.

5. **JOC** «Ghicește proverbul». Ordonează cuvintele și vei obține un proverb. Explică înțelesul lui.

cel, învățătura, mărgăritar, mai, este, prețios

LECȚIA 3

ȘAGA

S-a întîmplat tocmai așa cum a spus el c-o să se întîmple. Pînă să-i fi dat drumul la școală, l-au tot dres, l-au tot povățuit, încît a întîrziat chiar din prima zi la lecție. A stat o vreme în coridor cu inima cît un purice, a pîndit momentul potrivit și cînd învățătoarea a ieșit pe-o clipă din clasă, el s-a strecurat printre cei mărunței și s-a așezat pe-o bancă din fund. Dar, pe semne că învățătoarea reușise de acum să-i numere, pentru că îndată ce s-a ntors, a aruncat o privire în clasă, s-a oprit cu ochii la dînsul și l-a întrebat:

– Măi Țică, tu de unde mi te-ai luat? Băiețelul a adunat cu greu un pic de curaj.

– Am intrat iaca pe ușa asta. Că alta pe unde eram să intru!

– Și, o dată ce-ai intrat, poate ne spui și cum te cheamă? Să te scriem aici, în catalog.

– Boboșel, Andrei Boboșel.

Cum Bobocel? Parcă lui tată-tău îi spune Boboc!

– Lui îi spune așa, pentru că îi mare, dar eu, pentru că îs mititel, ar trebui să mi se zică Boboșel.

– Și cine te-a învățat un lucru ca aista?

– Nimeni. M-am gândit eu așa, cu mintea mea.

– De, dacă vrei, te scriem Bobocel. Numai să ne spui dinainte-pînă în ce clasă ai să fii tu Bobocel și cînd să te scriem ca și pe tatăl tău – Boboc.

Băiatul a cugetat o vreme.

– Apoi, ai să vezi și mata singură, că doar nu degeaba ești pusă învățătoare peste noi. Ai să vezi, cum oi merge eu cu învățătura, cu creșterea, cu purtarea, și cînd ai să mă chitești oleacă mai răsărit decît sînt eu acuma, mă ștergi de Boboșel și mă scrii Boboc.

Învățătoarea scria în catalog zîmbind. Au prins a rîde în urma ei toți cei douăzeci și ceva de copii – pînă la urmă a prins a zîmbi și Bobocel. Să știi că a nimerit bine? Zicea odată tata că oamenii care știu șaga nu pot fi oameni răi și apoi că chiar așa și este.

Ion Druță

șagă – glumă

1. Să înțelegem textul.

- Care sînt personajele?
- Ce s-a întîmplat cu Bobocel în prima zi de școală?
- Cum crezi, de ce a întîrziat băiatul?
- Cum s-a numit elevul? De ce?

2. Ce prezintă textul Șaga?

- a) un dialog
- b) o întîmplare imaginată de autor
- c) o informație exactă

3. JOC DE ROL.

Înscenați dialogul dintre Bobocel și învățătoare.

4. Cum îl vedeți voi pe Bobocel? Desenați-i portretul.

LECȚIA 4

BĂTRÎNII ÎNVĂȚĂTORI

Două albe, două flori,
Doi bătrîni învățători
Se tot leagănă cuminte
De aducere aminte.

Să trăiți ani mulți, ușori,
Dulcii mei învățători!

Mult se cade, se cuvine
Să vă fie cald și bine!

Trec copii pe lîngă poartă,
«Bună ziua»-n gură poartă.
Trece omul prin lumină
Și în față li se-nchină.

Să trăiți ani mulți, ușori,
Dulcii mei învățatori!
Mult se cade, se cuvine
Să vă fie cald și bine!

Mult se cade preamărită
Viața voastră cea trudită,
Dăruită tuturor
Ca dulceața de pe flori.

Să trăiți ani mulți, ușori,
Dulcii mei învățatori!
Mult se cade, se cuvine
Să vă fie cald și bine!

Grigore Vieru

preamărită – slăvită, cinstită

preatrudită – muncă zilnică, din răputeri

1. Să înțelegem poezia.

- Cu ce îi aseamănă poetul pe bătrînii învățatori?
- Ce le dorește autorul?
- Cum a fost prețuită munca lor?

2. Încearcă să cînți poezia.

3. Citiți și recitați în pereche poezia. Memorizați-o.

LECȚIA 5

CARTEA

1. **JOC** «Deslușește cuvîntul».

- Care imagine se deosebește și prin ce?
- Ce-ți spune cuvîntul carte? Argumentează.

Cartea este o minune –
Ca-n preasfînta rugăciune,
Ea, din mic, te face mare
Și, din slab, te face tare,
Ești bolnav – te-nzdrăvenește,
Ești sărac – te-mbogățește...

Vrei frumos și drept să crești,
Și puternic? Să citești!
Și-atunci, filele veline
Devin aripi pentru tine.
Dacă ai aripi de carte,
Zbori mai sus, vezi mai
departe...

Nu ești singur, ține minte:
Cartea ți-e ca un părinte,
Ea ți-e soră, ea ți-e frate –
Fără carte, nu se poate...
Orice literă e plină
De căldură și lumină.

Vasile Romanciuc

te-nzdrăvenești – te însănătoșești, devii mai puternic
velină – (hîrtie) de calitate foarte bună

2. Să înțelegem poezia.

- În ce fel cartea «te face mare»? Dar «tare»?
- Amintește-ți rugăciunea Înger, îngerășul meu! Citește versurile din poezie care se aseamănă cu cele din rugăciune.
- De ce cartea este «un părinte», «soră», «frate»?
- De ce te îndeamnă poetul să citești?

3. Citiți versurile care conțin același adevăr ca și proverbul: «Cine știe carte are patru ochi».

3.1. Ce proverbe despre carte cunoașteți?

LECȚIA 6

ȘCOALA

Locul unde ai învățat să scrii,
Să socotești, să ai prieteni și să fii.
Profesorii te-nvață acolo,
Multe lucruri valoroase,
Care-n viață-s necesare.
Ați ghicit voi oare,
Care-i locul minunat?
Este școala cea de aur,
Profesoară pentru toți
Care carte vor să știe...

Tudor Arghezi

1. Să înțelegem poezia.

- Ce joc minunat e descris în poezie?
- Ce lucruri valoroase te învață profesorii?
- De ce școala e de aur?

2. Completează.

Școala este locul...

3. Explică proverbul.

Cine știe carte are parte!

LECȚIA 7

EVALUARE

1. Numește operele cu care ai făcut cunoștință în acest capitol.

Titlul	Autorul
a)	
b)	
c)	
d)	
e)	
f)	

2. Numește personajele.

3. Răspunde la următoarele întrebări:

- Care este numele adevărat al lui Bobocel?
- Ce li se urează învățătorilor bătrâni?
- Despre ce fel de fruct valoros este vorba?
- Ce misiune îndeplinește cartea?
- Care operă ți-a plăcut mai mult? Motivează.

5. Continuă gândul.

Iubesc școala, fiindcă...

6. **JOC** «Alcătuiește versuri cu rimele de mai jos»

... .. scoală
... .. mititel,

... .. sală
... .. clopoțel

LECȚIA 8

Lectură

LUCHI ÎN PRIMA ZI DE ȘCOALĂ

Intrăm în clasă. Pupitrul e înalt. Abia izbutesc să mă așez. În clasă e liniște.

– Casian Alexandra!

E numele meu. Știu. Dar nu răspund. Pe mine nu mă strigă nimeni așa. Toată lumea mă strigă Luchi...

Îmi vine a râde. Așa-i de caraghios să te strige cineva Casian Alexandra! Doamnelor se uită la mine și zîmbește.

– Cu tine vorbesc, fetițo... Cum te cheamă?

Am uitat că banca e înaltă și cad de sus, bocănind, în picioare. Simt în jurul meu rîsul stăpînit al clasei.

– Cum îți zice mama acasă? stăruie învățătorul tot blînd, dar cu un fel de nerăbdare.

– Luchi, ca la căței! sare de lîngă mine o fetiță bondoacă și zburlită.

Toate fetele se uită la mine. Încă nu rîd, dar ochii lor împung și dor. Și dintr-odată mi se face rușine de numele meu și de mine.

– Nu-i adevărat! Acasă, mama îmi zice... Casian Alexandra! răspund repede, uitîndu-mă urît spre zburlită.

S-a isprăvit. Mă așez la locul meu și mă uit la mine, la fetița asta nouă pe care-o cheamă Casian Alexandra și pe

care parcă n-o cunosc. Casian Alexandra are șorț negru, ciorapi lungi, guler alb și cozi împletite strâns. Stă cuminte cu mâinile pe pupitru. Îi este rușine că o cheamă Luchi, ca pe căței...

Dar nu-i adevărat. N-o cheamă Luchi. Luchi nu mai este. Luchi a murit. În locul ei, o școlăriță cuminte clipește mărunțel și-și înghite lacrimile.

Otilia Cazimir

1. Să lucrăm în echipă!

a) Găsiți asemănări și deosebiri între micuța Luchi și eleva Casian Alexandra.

b) Imaginați-vă o discuție între aceste două fete.

LECȚIA 9

Lectură

FRUCTUL CEL MAI VALOROS

A fost odată un tată înțelept care avea trei feciori. Într-o zi îi chemă la dînsul și le spuse:

– Dragii mei, vă dau la fiecare cîte o pungă cu galbeni. Mergeți în lume și căutați fructul cel mai valoros. Care dintre voi mi-l va aduce, îi voi dăruia jumătate din averea mea.

Feciorii luară pungile cu galbeni și porniră fiecare în trei părți ale lumii în căutarea celui mai prețios fruct.

După trei ani se-ntoarseră cu toții la tatăl lor.

– Ei, zise acesta, întorcându-se către feciorul cel mai mare, ce mi-ai adus? – Fructul cel mai valoros, tată, este acela care e cel mai dulce. Eu ți-am cumpărat struguri. Dintre toate fructele pământului, ei sînt cei mai dulci.

– Bine ai făcut, spuse tatăl. Mi-ai adus fructe tare bune!

– Iar eu, tată, zise feciorul cel mijlociu, m-am gîndit că fructul cel mai valoros este acela care se găsește mai rar. De aceea m-am dus în țările sudice și ți-am cumpărat fructe rare ce nu cresc pe la noi: nuci de cocos, portocale, curmale, banane. Din fiecare cîte puțin, ca să ai de unde să-ți alegi. Poftim, ia ce-ți place!

– Bine ai făcut, fiul meu, mi-ai adus fructe minunate! zise bătrînul.

Apoi se întoarse către mezin:

– Dar tu, fiule, ce mi-ai adus? De ce te-ai întors cu mîinile goale?

– Este adevărat, tată, că m-am întors cu mîinile goale, însă banii pe care mi i-ai dat nu i-am risipit pe fructe scumpe, ci m-am înscris la o școală. Trei ani de zile am tot învățat. Fructele pe care le-am cules nu se văd, pentru că ele se află în inima și în mintea mea. Socot, tată, că acestea sînt cele mai valoroase fructe, zise fiul cel mic.

Auzind aceste cuvinte, tatăl se bucură și zise:

– Tu mi-ai adus fructele cele mai scumpe, fiul meu!

Tu meriți răsplata făgăduită, pentru că nu există fruct mai valoros ca învățătura.

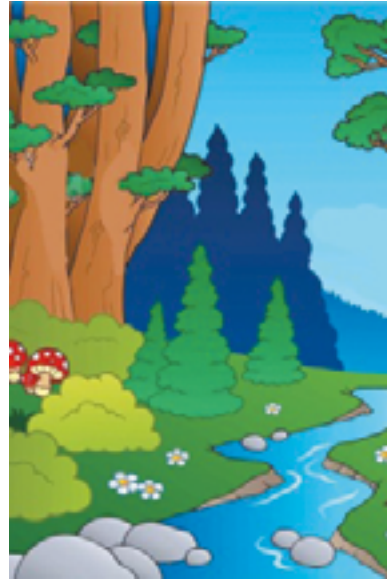
BLOCUL II

ȘI IAR CAD FRUNZE COLORATE DIN CARTEA TOAMNEI AURII...

LECȚIA 10 CE-AI FĂCUT?

- Pomule cu frunza rară,
Ce-ai făcut întreaga vară?
- Am crescut, după cum știi,
Mere pentru voi copii.
- Da tu, izvoraș duios,
Ce-ai făcut mai de folos?
- Eu pe arșiță am sfîns
Setea voastră-n necuprins.
- Da tu, vîntule hoinar,
Ai făcut ceva măcar?
Însă vîntul e ca vîntul, –
Nu mi-a înțeles cuvîntul
Și continuă să bată
Ba aici, ba-n frunza toată.

Ion Vieru

arșiță – căldură mare și dogoritoare
hoinar – rătăcitor

1. Să înțelegem textul.

- Ce anotimp descrie autorul în poezie?
- Cu cine stă de vorbă autorul?
- Ce întrebări sînt puse în poezie?
- Cum este numit vîntul?
- De ce vîntul n-a dat nici un răspuns?

2. Citiți poezia pe roluri.

3. Alcătuieste enunțuri cu ajutorul expresiilor: *frunză rară, izvoraș duios, vînt hoinar.*

LECȚIA 11

CIOC! CIOC! CIOC!

Într-o toamnă aurie, veverița, ca orice gospodină, a pornit să-și adune provizii pentru iarnă. A căutat prin toată pădurea. Într-o bună zi, ea a dat peste un alun. Avea fructe rotunde, tari, cu miezul gustos.

A cărat alune toată toamna, pînă și-a umplut scorbura. Se bucura că dăduse norocul peste dînsa.

Într-o dimineață, se zgîrie la picior într-o coajă de alună. De unde? Ea nici nu se atinsese de merindele strînse! Cercetează, un sfert din alune au fost mîncate! S-a mîniat veverița și s-a pus la pîndă să prindă hoțul.

Cine era? Ciocănitorea. A dat de scorbura cu alune. Venea în fiecare amiază să-și ia prînzul.

A sosit și acum tot așa de grăbită. Dar de-abia intră în scorbura, că veverița se repezi și o prinse de coadă! Hoța lăsă coada, ca șopîrla, în laba veveriței și... pe-aici ți-i drumul!

Mai tîrziu, cînd i-a venit inima la loc și a văzut cum arată, s-a întors la veveriță să se roage de dînsa. N-a mai intrat în scorbura. A bătut cu ciocul: Cioc! Cioc! Cioc! Dar veverița își mutase culcușul.

De atunci mereu ciocănește la fiecare copac, dar nu dă de răspuns...

după Emil Gârleanu

1. Să înțelegem textul.

- Cînd și unde are loc întîmplarea?
- Care personaje participă la acțiune?
- Ce arbuști cu rod gustos a găsit veverița?
- Ce a făcut mica vietate toată toamna?
- Ce a descoperit veverița într-o dimineață?
- Cine venea să ia prînzul în scorbura ei?
- Cum o pedepsește veverița pe hoță?
- De ce a revenit ciocănitorea la culcușul veveriței?

2. Exprimă-ți părerea.

- a) Care parte din text te-a impresionat cel mai mult? Formulează două motive.
- b) Ce învățături ai luat din acest text?

3. Recitește fragmentul care ți-a plăcut cel mai mult.

4. Observați imaginile.

- Continuați ideile principale de sub ilustrații.
- Transcrieți-le în ordinea în care s-au desfășurat întâmplările.

Într-o zi, ea descoperi

Veverița o prinse ...

Ciocănițoarea venea

Ciocănițoarea reveni să-și ceară iertare, dar

- Povestiți despre comportamentul unui mamifer, al unei păsări, al unei insecte, care vă pare a fi foarte interesant. De ce trebuie să cunoaștem și viața necuvântătoarelor?

LECȚIA 12

REVEDERE

– Codrule, codruțule,
Ce mai faci, drăguțule,
Că de cînd nu ne-am văzut
Multă vreme au trecut
Și de cînd m-am depărtat,
Multă lume am umblat.

– Ia, eu fac ce fac demult,
Iarna viscolu-l ascult,
Crengile-mi rupîndu-le,
Apele-aștupîndu-le,
Troienind cărările
Și gonind cîntările;
Și mai fac ce fac demult,
Vara doina mi-o ascult
Pe cărarea spre izvor
Ce le-am dat-o tuturor,
Umplîndu-și cofeile,
Mi-o cîntă femeile.

– Codrule cu rîuri line,
Vremea trece, vremea vine,
Tu din tînăr precum ești
Tot mereu întinerești.

– Ce mi-i vremea, cînd de veacuri
Stele-mi scînteie pe lacuri,
Că de-i vremea rea sau bună,
Vîntu-mi bate, frunza-mi sună,
Și de-i vremea bună, rea,

Mie-mi curge Dunărea.
Numai omu-i schimbător,
Pe pământ rătăcitor,
Iar noi locului ne ținem,
Cum am fost așa rămînem:
Marea și cu rîurile,
Lumea cu puștiurile,
Luna și cu soarele,
Codrul cu izvoarele.

Mihai Eminescu

cofă – vas de formă cilindrică făcut din doage de brad
cu o toartă

veac – unitate de timp de 1000 de ani

1. Să înțelegem textul.

- Cine poartă dialogul în poezie?
- Caută în text cuvintele cu care se adresează poetul codrului?
- Ce mărturisiri îi face codrul poetului?

2. **CONCURS**. Citește poezia *Revedere*. Organizați, între grupe, concursul «Cel mai bun cititor».

3. Găsește antonime pentru expresiile:

vremea trece – ...,

vremea bună –

LECȚIA 13

SĂRBĂTOAREA FRUNZELOR

Primăvara, bunicul i-a adus Mădălinei un pui de cireș și i-a spus:

– Sădește-l în grădină și să ai grijă de el!

Fetița se ducea deseori să vadă ce face pomișorul, să-l întrebe dacă are nevoie de ceva...

Într-o după-amiază de toamnă l-a găsit schimbat. Haina îi era zugrăvită cu acuarelă roșie, cu puțin aur și cu piștrui de rugină.

Mădălina a voit să-l mîngîie și, vai! Cîteva frunze se desprinseseră și căzură.

– De puiul de cireș să nu te atingi, toamnă haină și rea!

Dar nu sfîrși bine vorbele, că din frunzele căzute și din cîțiva nori rotofei se întruchipă o zîină nespus de frumoasă. Ea avea privirea blîndă, purta eșarfă aurie la gît, sîrugiuri chihlimbarii în păr și ștrai mîndru, lung pînă la pămînt.

– Vai, ce vorbe ai rostit, Mădălina! Nu mă așteptam de la tine. Eu sînt Zîna Toamnă.

– Sînt supărată pe dumneata, mărită zîină!

– De ce?

– Din pricina cireșului meu. De ce zugrăvești frunzele copacilor și apoi le scuturi?

– Așa e mai frumos. E o sărbătoare a frunzelor. N-o găsești minunată? Vîntul le poartă pe sus și ele visează

să se prefacă în păsări, îi vorbi zîna și îi dădu două mere rumene.

– Dar copacii? întrebă fata.

– Copacii se odihnesc și apoi adorm. Cît bat ploile reci și ninsorile iernii, ei visează flori și albine. Ai vrea ca pomul tău să nu se odihnească deloc? Să nu prindă puteri? Să rămînă pitic?

– Nu! Nu! răspunse Mădălina. Să se odihnească și puiul de cireș, ca să crească.

Cum roști vorbele aceștea, fetița n-o mai văzu pe Zîna Toamnă, ci doar auzi printre copaci o șoaptă și un cîntec abia îngînat. Nu mult după aceea, un vînt scutură toate frunzele puiului de cireș. Mădălina oftă ca la o despărțire de cineva drag.

Călin Gruia

chihlimbariu – gălbui

rotofei – *aici*: mari

eșarfă – fișie de mătase purtată la gît (ca podoabă)

îngînat – șoptit

1. Să înțelegem textul.

- Cine i-a adus Mădălinei puiul de cireș?
- Cum îngrijea fetița pomișorul?
- Cine își făcu apariția pe neașteptate?
- Ce i-a explicat Zîna Toamnă fetiței curioase?

2. Completează propozițiile cu informații din text.

- Haina îi era zugrăvită cu

- De puiul de cireș să
- Vîntul poartă pe sus frunzele și ele
- Să se odihnească și

3. Recitiți pe roluri dialogul dintre fetiță și Zîna Toamnă.

4. Alege răspunsurile potrivite.

a) Personajele textului sînt:

- *cireșul*; • *bunicul*; • *Mădălina*; • *Zîna Toamnă*.

b) Acțiunea are loc:

- *în curte*; • *în grădină*; • *la vie*; • *în parc*.

c) Acțiunea se desfășoară:

- *vara*; • *toamna*; • *primăvara*; • *iarna*.

LECȚIA 14

A CĂZUT ÎNTÎIA BRUMĂ

A căzut întîia brumă
 Și-au rămas copacii goi
 Toamna trena și-o alungă
 Vrea să plece de la noi.
 Pleacă toamna, iarna vine!
 Nu-i nimic, ne pare bine.
 Peste frunze vor cădea
 Fulgi albi, fulgi de nea.

Crizantemele-s brumate,
Toate florile-nghețate,
Dimineața-i ceață, rece,
Vine iarna, toamna trece.
Și pădurea-i supărată –
Și-a pierdut podoaba toată.
Cîntăreții plecară,
Vor veni la primăvară.

trenă – mantie, voal

podoabă – lucru, aspect care înfrumusețează ceva

1. Să înțelegem textul.

- Ce perioadă a toamnei e descrisă în poezie? Argumentează, folosind expresii din poezie.
- Ce ne aduce sfîrșitul toamnei?
- De ce eroul liric nu e supărat de plecarea toamnei?
- De ce e tristă pădurea?

2. Alcătuieste enunțuri folosind cuvintele: *toamnă, frunză, brumă, cunună, nori.*

3. Descrie o dimineață de toamnă.

LECȚIA 15

EVALUARE

1. Potrivește numerotînd corespunzător:

- Mihai Eminescu un vers
- Revedere titlul
- Ce mai faci, drăguțule, numele poetului

2. Găsește și alte expresii frumoase despre Zîna Toamnă din textul «Sărbătoarea frunzelor». Alcătuește propoziții cu aceste expresii.

3. Selectează cuvintele-însușiri atribuite codrului din poezia «Revedere» Exemplifică cu versuri din poezie.

- neclintit
- trist
- vesel
- puștiit
- amortit
- înfrunzit
- gînditor
- veșnic
- desfrunzit

4. Continuă propozițiile cu idei din textele învățate:

- Însă vîntul e ca vîntul ...
- Zîna Toamnă avea privirea blîndă, purta eșarfă.

5. Alcătuește un scurt text cu ajutorul substantivelor: toamna, frunzele, păsările călătoare, fructele, școlarii.

LECȚIA 16

Lectură

TOAMNA

Dealul mai doarme, dar tufele s-au trezit și aleargă cu rădăcinele în toate părțile. Caută de ale gurii pentru Struguri. Strugurii s-au trezit și ei. Și-au spălat fața în rouă și-și văd de treabă: pe ici-colo mai au să-și crească câte o bobîță rămasă de celelalte.

Primul care a intrat în vie e Soarele. S-a dat el de-a tăvălugul pe sub tufe, a cules rouă de pe bobîțe și s-a ridicat în cer. S-a ridicat, dar nu-și rupe ochii de la vie. Pe la amiază bobîțele au simțit ceva dulce în gură.

- Vai, ce-o fi oare?! se minunau ele.
- Așta-i toamna, le-au spus Vițele.

A venit apoi Radu cu tătucul lui. Radu alerga de la o tufă la alta.

– Tătucule, uitate cîți puișori de Soare! În fiecare bobîță a intrat cîte unul.

Tufele nu încăpeau în frunze de bucurie că Toamna le-a adus atîția puișori de Soare.

Spiridon Vangheli

LECȚIA 17

Lectură

TOAMNA

Toamna este fermecătoare prin ninsoarea de frunze galbene-ruginii, verzi-aurii și roșietice, care se aștern pe pământul moale asemenea unui covor colorat. Vântul tomonic și răcoros îndeamnă frunzele la dans, iar ele nu se gândesc mult și-i acceptă invitația.

Pe dealuri, pe câmpii, în pădure și în livezi totul capătă o nuanță ruginie. În pădure nu se mai aud trilurile fermecătoare ale păsărilor, ele au plecat deja și odată cu ele au luat și cântecele lor nemaipomenite. Totuși, pădurile n-au rămas pustii, deoarece copacii sînt înconjurați de o mulțime de frunze multicolore. Pe lângă toate acestea, se mai aude și murmurul izvorului din mijlocul pădurii.

Regina Toamnă este zglobie și aurie, harnică și darnică precum e furnica sau albinda, căci ea ne umple hambarele în fiecare an cu toate bunătățile ei.

(text adaptat)

BLOCUL 3

BINE E LA NOI ACASĂ, CĂ AVEM VIAȚĂ FRUMOASĂ...

LECȚIA 18

STRĂMOȘII

Fiecare dintre noi are părinți, bunici și străbunici.

De la ei începe istoria. De la numele părinților, bunicilor și străbunicilor noștri. Știi tu oare cum îi cheamă? Dar pe cei care au trăit înaintea străbunicilor tăi?

Ține minte, ei se numesc strămoși!

Din tată în fiu, de sute și mii de ani, strămoșii au stat de veghe la hotare, ca să ne apere pământul. Dacă nu l-ar fi apărat, ori s-ar fi lăsat învinși de străini care voiau să pună stăpânire pe el, astăzi alții ar fi trăit pe locul nostru aici. Altă limbă ar fi vorbit părinții tăi, altă limbă ai fi vorbit și tu. Ba se prea poate că nici nu te-ai fi născut...

Ferice de omul care are strămoși. Și vai de steaua celor care nu-i cunoaște, care se leapădă de ei, care crede că pînă la dînsul n-a trăit nimeni pe pământ. Că odată cu el începe și istoria, și numărătoarea strămoșilor.

Noi sîntem fericiți. Fiindcă nu trebuie să născocim strămoșii. Ei există...

Pe umerii lor se ține Țara.

Neamul nostru e vechi pe aceste locuri. De cîteva mii de ani a sîtat ca un zid aici – între Nipru, Dunăre, Carpați și Marea Neagră.

Strămoșii noștri n-au umblat, ca alte popoare, să-și caute o altă parte prin lume. Ei s-au născut aici și tot aici au murit.

Aici s-au născut și părinții tăi. Aici te-ai născut și tu. Nici un loc din lume nu poate fi mai sfînt ca locul unde ai văzut întîiul răsărit de soare și unde-ți sînt înmormîntați strămoșii.

Asta e Patria ta.

după Nicolae Dabija

veghe – pază, strajă

hotar – graniță

învinși – biruiți

1. Să înțelegem textul.

- Despre cine se vorbește în text?
- Putem determina eroii principali?
- Unde stă neamul nostru de cîteva mii de ani?
- Care este Patria ta?
- Numește-ți strămoșii tăi.

2. Exersează.

- Găsește și citește propoziția unde se arată ce se întîmplă cu oamenii care nu-și cunosc strămoșii?
- Citește ce s-ar fi întîmplat, dacă strămoșii nu aveau să apere pămîntul de străini?

3. Și eu pot.

Completează propozițiile cu cuvinte necesare.

Neamul _____ e vechi pe _____. De cîteva mii _____ a sîtat ca _____ aici între _____ și _____.

4. Alcătuieste copacul strămoșilor tăi.

5. Povestește o istorioară hazlie din viața familiei tale.

LECȚIA 19

STRĂVECHIUL KIEV

Cel mai vechi popor care a dăinuit pe Nipru au fost polenii. Ei trăiau în familii și aveau cnejii lor. Erau între cneji trei frați: Kii, Șcek și Horiv. Acești frați aveau o soră cu numele Libidi. Kii s-a așezat cu traiul pe o colină. Șcek pe altă colină, care se

numește astăzi Școvița. Horiv pe a treia dintre coline. Ea a rămas să se numească Horevița. Tuștrei frații au întemeiat un oraș, și l-au numit Kiev, în cinstea fratelui mai mare. De jur-împrejurul orașului creșteau păduri dese, de nepătruns.

În ele trăiau diferite animale. În oraș locuiau oameni cărora le plăcea să muncească.

Kii a luat parte la diferite campanii militare. Se întorcea însă de fiecare dată în orașul său de pe coline, unde a și închis ochii. Și frații mai mici, Șcek și Horiv, la fel și sora lor, Libidi, sînt înmormîntați pe aceste coline. De la numele Libidi și-a luat denumirea și râul, care se varsă acum în Nipru.

După moartea fraților, moștenitorii acestui neam au domnit mult timp peste poleni, în străvechiul oraș Kiev.

după Natalia Zabila

a dăinui – a exista, a locui
cneaz – șeful statului
colină – delușor
a domni – a fi stăpîn

1. Să înțelegem textul.

- Cine erau polenii?
- Care-s întemeietorii Kievului?
- Pe malul cărui râu este așezat orașul Kiev?

2. Delimitați fragmentele textului. Alcătuiți planul textului.

3. Caută informație interesantă despre țara noastră și prezint-o în fața colegilor.

LECȚIA 20

CASA PĂRINTEASCĂ

A fost demult. Pe atunci Sandu era mic. Tata îl purta pe la doctori. Dar degeaba.

Du copilul la mare, în țările calde, i-a spus un doctor. Alt leac n-are.

– Păi dacă ar fi rîndunică, a oftat tata.

Dar Sandu era palid ca lămîia și se topea văzînd cu ochii. Atunci tata a

vîndut calul de la casă, a vîndut vaca cu vițel cu tot și a sclipuit parale pentru drum. L-au urcat pe Sandu în tren.

S-a dus și dus a fost. Îl aștepta cîinele la poartă și mama lăcrăma în năframă.

– De era rîndunică, găsea drumul acasă, suspina mama.

Au trecut mulți ani. Și iată că vine în sat un plic înflorit cu timbre și ștampile. "Am scăpat de o boală și am dat peste alta, scria Sandu. Dorul de casa părintească – asta e boala cea mai mare din lume!"

Iar într-o zi mama vede la portiță un om alb-dalb la cap. Oare de ce nu latră cîinele? Omul se lasă în genunchi și intră în ogradă, tot sărutînd pămîntul.

– E Sandu! A scăpat mama farfuria din mîină. Săracul e mai cărunt ca mine!

Omul a înconjurat casa în genunchi.

– Sandu! s-a apropiat mama. Omul s-a uitat lung la dînsa. N-a zis nimic.

– E mut săracul! A podidit-o pe mama alt rînd de lacrimi. Omul s-a ridicat în picioare. Dar tot atunci se lăasă în genunchi și sărută pragul. Apoi sărută ferestrele... S-a strîns lume.

– E mut ori a uitat limba? Întreabă o femeie. Abia în amurg i s-a întors graul.

– Bună seara, mamă! a zis Sandu și a cuprins-o din nou. Dar cum să cuprindă casa?

după Spiridon Vangheli

a sclipui – a aduna cu greu

năframă – batistă

a podidit-o – a izbucnit în plîns

palid – care este de culoare galben-albie din cauza unei boli

1. Să înțelegem textul.

- De ce a plecat Sandu din sat?
- Cît timp a stat el în țările calde?
- Care e boala cu care s-a întors Sandu acasă?
- De ce Sandu a tăcut toată ziua?

2. Delimitează fragmentele. Alcătuieste planul de idei.

- Povestește, oral, un fragment din text.

3. Ce părere ai despre propoziția:

- De era rîndunică, găsea drumul spre casă.

4. JOC DE ROL. Înscenați povestirea dată.

5. Alcătuieste un proiect pe tema "Meleagul meu natal".

LECȚIA 21

BINE E LA NOI ACASĂ

Bine e la noi acasă!
Nu e lume mai frumoasă
Cum e cuibul părintesc,
Unde eu trăiesc și cresc
Tată, mamă și bunici,
Eu și frațiorii mici,
Toți, aici, sîntem uniți,
Bucuroși și fericiți!

Casa mea și-n somn o știu,
Orice colț pot să-l descriu.
Cînd pășesc al casei prag,
Tot ce văd în ea mi-e drag.
Parcă dintr-un basm vrăjit,
Toate-mi spun: «Bine ai venit!»

basn – poveste, născocire

cuib – aici: locuință, sălaș

vrăjit – fermecător, atrăgător

1. Să înțelegem textul.

- a) Despre care cuib este vorba?
- b) Ce se întâmplă în acel cuib?
- c) Cum sînt membrii familiei în asemenea cuib?

2. Fă comparații și asocieri între poezie și realitate.

- a) Numește membrii familiei tale.
- b) Ce sarcină îți revine ție în familie?
- c) Cum sînteți voi toți în familie?

3. **Atelier de creație.** Alcătuieste o povestioară pe tema «Familia mea».

4. Desenează portretul familiei tale.

LECȚIA 22

FERMIERUL ȘI FII LUI

Un fermier, care avea o familie mereu nemulțumită și pusă pe ceartă, își chemă într-o zi feciorii și le spuse să aștearnă un mănunchi de bețe înaintea lui.

Bărbatul, după ce așează bețele unele lîngă altele, le

strînse bine și ceru băieților ca fiecare dintre ei, să ridice pe rînd legătura și s-o frîngă. Flăcăii încercară pe rînd, dar în zadar. Fermierul desfăcu atunci legătura și dădu fiecăruia cîte un băț, cerîndu-le iar feciorilor să încerce să le rupă unul cîte unul:

De data asta, băieții rupseră bețele cu mare ușurință.

– Dragii mei, le spuse tatăl, atît timp cît rămîneți uniți, nimeni și nimic nu vă va putea face vreun rău. Însă, dacă încercările vieții vă vor despărți, veți deveni vulnerabili și ușor de învins.

vulnerabil – care poate fi atacat ușor

1. Să înțelegem textul.

- Care sînt personajele poveștii?
- Ce le spuse stăpînul feciorilor?
- Cu ce scop a legat mănunchiul de bețe?
- Ce au înțeles copiii?
- Care este ideea poveștii?

2. Completează cu cuvinte din text.

- Băieții încearcă pe rînd, dar ...
- Feciorii fermierului erau nemulțumiți ...
- Fermierul a dat fiilor pe rînd ...

3. Crează un text (5-6 propoziții) cu titlul „În unire e puterea”.

4. Găsește trei proverbe despre unire și înțelegere.

LECȚIA 23

RUGĂCIUNE

Mărire Ție, Doamne Sfinte,
Că mi-ai dat viața «o comoară»
Mi-ai dat lumină, mi-ai dat minte
Și toate cîte mă-nconjoară.

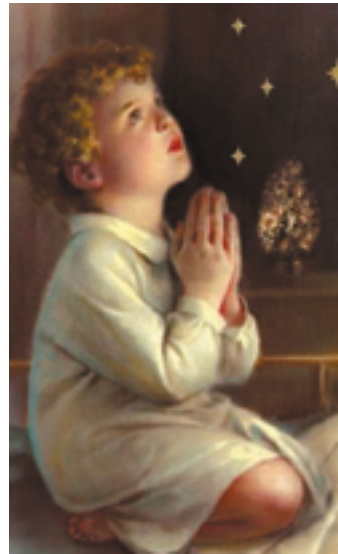
Să fiu mereu iubit de Tine
Eu voi munci din răsputare.
Mereu voi face numai bine
Și voi fi numai mîngîiere.

Voi înflori prin fapte bune
Așa cum înflorește mărul
Și-n toată vorba mea voi spune
De-a pururi numai adevărul.

Cu toți copiii voi fi frate
Și nu voi ști ce este ura.
Spre clevetiri și nedreptate
Eu, Doamne, no-i deschide gura.

Flămîndului s-aștîmpăr chinul
Voi frînge pîinea mea în două.
Voi fi curat precum e crinul
Scăldat în boabele de rouă.

Cu milă inima-mi va bate
Și voi iubi cu milă sfîntă
Pe orișicare vietate
Ce-n lumea asta nu cuvîntă.

Aşa mă leg, cu dor fierbinte,
Să-mi fie fapta și cuvîntul
Și așa ajută-mi Doamne Sfinte,
Cum îmi voi ține legămîntul.

după Vasile Militaru

1. Să înțelegem poezia.

- Cine se roagă către Domnul Sfînt?
- Ce rugăminte are copilul?
- Ce promite să facă pentru tot ce are pe acest Pămînt?
- Cum înțelegi expresia: Să-mi fie fapta și cuvîntul...
- Cînd și unde spui rugăciunile?

2. Ce rugăciuni mai cunoști?

3. Memorizează un fragment pe de rost.

LECȚIA 24

EVALUARE

1. Numește operele din acest compartiment. Care lucrare ți-a plăcut mai mult și de ce?

2. Cu care din personaje te-ai cunoscut?

3. Recunoaște fragmentele.

- a) Kii s-a așezat cu traiul pe o colină. Șcek pe altă colină, care se numește astăzi Școvița. Horiv pe a treia dintre coline...
- b) Bărbatul, după ce așeză bețele unele lângă altele, le strânse bine și ceru băieților ca fiecare dintre ei, să ridice pe rînd legătura și s-o frîngă...
- c) Să fiu mereu iubit de Tine
Eu voi munci din răspuțere...

4. Completează enunțurile:

- a) Fiecare dintre noi are ... și bunici.
- b) Nu e lume mai ...
Cum e ... părintesc
- c) Omul se lasă în ... și intră în ogradă, tot sărutînd

LECȚIA 25

Lectură

ȘASE PUI ȘI O BIATĂ MAMĂ

Mai demult, o rîndunică avea-n cuibu-i șase pui
Și privea la ei sărmana ca la chipul soarelui.
De cu zori pornea-săgeată – căutînd, pe deal și văi,
Hrană pentru puii săi.
Și-n iubirea-i nu odată
Ș-a culcat ea nemîncată,
Dar destul de fericită că nu s-a-ntîmplat nicicînd,

Dintre pui s-adoarmă vreunul ars de sete sau flămînd,
Nici n-a fost mai mîndră mamă decît ea-ntre rîndunici.
Cînd văzu-ntro zi că puii se făcuseră voinici,
Și n-a mai avut odihnă nici cît ai clipi sub soare,
Pîna cînd, pe fiecare pui nu l-a învățat să zboare.
Dar, cînd toți puteau să plece încotro voiau sub slavă,
Rîndunica, istovită, a căzut în cuib bolnavă.
Și cu ochii plini de lacrimi țintă-n ochii fiecărui
Zise celor șase pui.
– Dragii mării, eu de-aseară, simt în inimă un cui.
Aripile greu mă dor
Și nici vorbă să mai zbor...
Dumnezeu mi-a dat putere, oricît am avut nevoi,
Să găsesc într-una hrană pentru voi...
Astăzi, fiindcă sînt bolnavă, dragii mării, se cuvine,
Mari cum v-a făcut măicuța, să-ngrijiți și voi de mine.
Și ca nimeni dintre pui, să nu simtă că mi-i rob.
Fiecare să-mi aduceți, zilnic, numai cîte-un bob.
Ale voastre șase boabe milostive mă vor ține
Pîna cînd o să vrea cerul să mă facă iarăși bine...
Ascultînd cuvîntul mamei, au zburat cei șase pui
Și-au adus vreo șase zile, fiecare bobul lui...
Mai departe, însă, puii, beți de-al slăvilor înalt,
Fiecare, avînd nădejdea că-i va duce celălalt,
N-a mai dus niciunul bobul și uitată, mucenică,
A murit atunci de foame cea mai sfîntă rîndunică.
A rămas apoi povestea tristă, neluată-n seamă,
Orișicui ai sta să spui.
Că o mamă își hrănește șase, opt sau zece pui,
Însă zece pui adesea, nu pot toți hrăni o mamă.

BLOCUL IV

CAD DIN CER MĂRGĂRITARE PESTE PLAIUL MEU IUBIT...

LECȚIA 26

RĂSCRUCE

Soarele, pe zi ce trece,
De lumină-i tot mai plin,
Omul de zăpadă-n curte —
Tot mai singur, mai străin.
Încă-i iarnă, însă iarna
Are alte griji acum,
Stă cu gândurile toate
Și cu ochii — doar la drum.

Iarna-și face-acum valiza —
Pune gerurile-n ea,
Viscoalele supărate
Și rezervele de nea.
Pune sloiuri mari de gheață
De pe Nistru, de pe Prut...
În valiză doar jocul
Dochiei n-a încăput.

les copiii s-o petreacă
Pînă-n margine de sat,
Toți sînt veseli, numai omul
De zăpadă-i întristat.

Toți așteaptă primăvara,
Iarbă verde, câmp cu flori,
Numai pentru el pământul
Înflorește în ninsori.
Tot mai mic pe zi ce trece
Și tot mai al nimănui,
Plînge omul de zăpadă —
Iarna-i primăvara lui.

Vasile Romanciuc

1. Să înțelegem poezia.

- Ce este descris în poezie?
- Cine este eroul principal? De ce?
- Ce fac copiii? Ce face iarna?
- De ce omul de zăpadă nu e bucuros de primăvară?

2. **JOC** «Sînt așa versuri în poezie sau nu?» (răspunde da sau nu)

- Cojocul Dochiei n-a încăput.
- Omul de zăpadă-n drum.
- Viscoarele supărate.
- Înflorește în ninsori.
- Rîde omul de zăpadă.
- Iarba verde, câmp de flori.

3. Ce părere ai...

Ce sentimente îți trezește poezia?

4. Găsește strofa și citește unde:

- iarna gătește valiza.

- se așteaptă primăvara.
- se vorbește despre copii.

5. Redă printr-un desen poezia dată.

LECȚIA 27

DECEMBRIE

«Își scutură Sfântul Nicolae barba!», așa zic oamenii cînd pe la începutul lunii decembrie ninge puternic. Ninge cu fulgi mari și zăpada se așterne groasă, ca un veșmînt cald, pe pămîntul care adăpostește atîtea vieți.

Decembrie, cînd e cu zăpadă îndeajuns și e liniștit, aduce multă bucurie oamenilor. După atîta ploaie și vreme urîță din noiembrie, alba haină a zăpezii proaspete înveselește inimile oamenilor. Ea îl umple de speranță și pe plugarul care și-a încredințat grîul pămîntului.

«Iarna soarele e cu dinți», se zice în popor. Dar cînd lucește pe bolta senină, el umple cerul și pămîntul de frumusețe, de bucurie. Gerul nu ne înspăimîntă, dacă ne îmbrăcăm bine. Și el este o binecuvîntare a lui Dumnezeu, căci ucide în aer vietățile mici care aduc diferite boli și omoară atîtea ouă din care ar ieși la primăvară omizi și alte insecte dăunătoare.

Rîurile sînt înghețate acum. Gheața ocrotește vietățile din apă, căci printr-însa nu pătrunde gerul cumplit. O face Dumnezeu pentru ele tot cu aceeași bunătate și înțelepciune, cum lasă zăpada pentru a proteja semințele din pămînt.

Și lumea păsărilor simte că a venit iarna. Ghionoaia toată ziua ciocănește cu ciocul ei tare scoarța copacilor, scoțînd de sub ea insectele amorțite. «Hoățele» de vrăbii fac roată pe lîngă case și caută locurile pe unde oamenii iubitori de păsări le pun grăunțe. Alături de ele se bucură de hrana dăruită și ștoluri de scatii, pițigoi, botgroși și șticleți.

Iarna a pus stăpînire pe tot cuprinsul țării. În afară de mantia albă ce face ca totul să pară mai pur, regina fulgilor de nea aduce și multe sărbători minunate.

George Coșbuc

ghionoaie – ciocănițoare

pur – *aici*: curat, imaculat

1. Să înțelegem textul.

- Ce zic oamenii cînd ninge puternic la începutul lui decembrie?
- De ce haina albă a zăpezii umple de speranță inimile plugarilor?
- Din ce cauză gerul este considerat o binecuvîntare a lui Dumnezeu?
- Cum sînt ferite de gerul cumplit al iernii vietățile din ape?
- Despre care păsări sedentare este vorba în text?
- Cum înfruntă ele frigul iernii?
- Ce sărbători minunate ne aduce anotimpul fulgilor de nea?

2. Recitește fragmentul în care se vorbește despre prietenii noștri înaripați.

3. Ordonează ideile principale ale textului.

- Vietățile apelor în timpul iernii.
- Prietenii noștri înaripați.
- Bucuria adusă de prima ninsoare.
- Regina fulgilor de nea.
- Gerul – o binecuvîntare a lui Dumnezeu.

4. Arată în desen luna lui decembrie.

LECȚIA 28

AJUNUL CRĂCIUNULUI

Toată noaptea asta, colo-n ceruri sus,
Stelele lucrează fără de-ncetare,
Căci le-adună-n clacă sțeaua sfîntă care
A-ndrumat pe vremuri magii la lisus.

Torc de zor în noaptea Sfîntului Ajun
Cîlți de nea și raze harnicele sțele,
Pentru noi, copiii, torc să facă ele
Funia cu trepte pentru Moș Crăciun.

Lungă cît e drumul din pămînt la cer,
Trainică să-i țină Moșului povara,
Vor întinde-o-n noapte, nevăzută, scara
Moșului ce luptă cu-ndîrjitul ger,

Ca să ne aducă iar, de colo sus,
Pe la toți copiii darurile care
Ni le va trimite, iar, la fiecare,
Sfînta și duioasa Mamă-a lui Iisus.

Elena Farago

mag – fiecare dintre cei trei regi veniți să se închine lui Iisus la nașterea sa

în clacă – la muncă

Sfîntul Ajun – ziua înainte de Crăciun

cîlți de nea – aici: mulțime de fulgi

povară – greutate mare

îndîrjit – înverșunat, întărit

1. Să înțelegem poezia.

- Cine adună stelele în clacă?
- Ce fac ele în noaptea Sfîntului Ajun?
- Cine va coborî pe treptele funiei noaptea?
- Cu cine va lupta Moșul coborînd pe scară?
- Din partea cui ne va aduce el daruri?
- Descrie și alte sărbători, care se respectă în familia ta.

2. Completează enunțurile folosind cuvintele potrivite.

• În noaptea de Crăciun se deschid porțile	Crăciun
• Se știe că toți copiii cuminți și harnici primesc darurile preferate în seara de... .	miere
• În Ajunul Crăciunului se mănîncă grîu fiert, amestecat cu fructe, miez de nucă și	cerului

3. Găsiți în text antonime pentru cuvintele: ziua, jos, odihnesc, împrăștiе, leneșe, scurtă, văzută.

LECȚIA 29

LA SĂNIUȘ

La începutul săptămînii fluturau rar cîțiva fulgi de nea prin văzduhul sur. Se opreau pentru o clipă nehotărîți, apoi coborau iar și iar se opreau. Parcă le părea rău după înălțimile din care veneau.

Numai la o săptămînă, iarna s-a înstăpînit peste lume, pînă la marginile zării.

– Cojoc gros ca în anul acesta n-a mai avut dumneaei de mult, vorbesc între ei bătrînii.

Ulițele tăcute ale satului sînt acoperite de un covor alb și gros. Casele par mai mici, dormitînd sub acoperișurile grele.

Gerul neîndurător s-a mai muiat. Copiii satului au și pornit cu săniuțele pe coastă. Locul e larg, așa încît pot pleca deodată zeci de săniuțe neobosite ce vin ca trăsnetul pînă la poale.

Mult s-au mai rugat Vasilică și Niculăiță de părinți să-i lase și pe ei cu săniuța.

– Dacă pățiți ceva? Acolo sînt și sănii mai mari care vă pot doborî.

Dar, pînă la urmă, au primit îngăduință. Se făcură amîndoi cai și porniră în fugă către coasta săniușului. Obrajii le ardeau de bucurie și ochii le scînteiau.

– Țezi tu înainte, Vasilică!

– Ba țezi tu!

– Să șadă cel care știe sania mai bine, zise un băiat de alături.

Pînă la urmă se așeză Vasilică în față. Apoi ceru să conducă și Niculăiță. Sania se răsturnă de două ori. Trecu la cîrmă iar Vasilică. Și tot așa, nici nu știau cum fuge timpul.

Se însera cînd copiii intrară în curte.

– Acum se vine? le strigă mama. N-ați pățit nimic? întrebă ea mai blînd, apropiindu-se.

– N-am pățit.

Și copiii intrară în casă, cu gîndul că a doua zi vor merge iar la săniuș.

s-a înstăpînit – s-a făcut stăpînă
îngăduință – aici: permisiune, voie
coastă – aici: pantă

1. Să înțelegem textul.

- Cînd și unde are loc întîmplarea?
- Cum prezintă autorul începutul iernii?
- Ce aspect au ulițele și casele sub povara zăpezii?
- Care este bucuria copiilor?
- Cum s-au simțit la săniuș Vasilică și Niculăiță?
- De ce s-au întors copiii acasă pe înserate?

2. Citiți expresiv textul în lanț, apoi pe roluri.

3. Citiți propozițiile în care sînt descrise ulițele satului, casele, locul pentru săniuș.

4. Realizați corespondența dintre expresiile selectate din text și explicațiile potrivite.

«Obrajii le ardeau de bucurie...»

«...vin ca trăsnetul...»

«Se făcură amîndoi cai...»

• alunecă foarte repede;

• aveau obraji rumeni de aerul rece;

• s-au înhămat ca niște cai la sanie.

LECȚIA 30

Lectură

LEGENDA LUI MOȘ CRĂCIUN

Cîndva, la marginea unei păduri, trăia un om bătrîn ca vremea. Doar singurătatea locuia cu el. Avea plete lungi și barbă albă, iar ridurile parcă-l întinereau cînd zîmbea.

Căsuța lui era curată ca un pahar de cristal, iar la geamurile ei rîdeau flori multicolore.

Cea mai mare dorință a lui era să aibă un nepoțel, pentru că iubea foarte mult copiii. Odată, a făcut o ladă de jucării și a mers la copiii din satul vecin. Era tare bucuros că i-a făcut fericiți, oferindu-le daruri. Aceștia i-au mulțumit

și au plecat pe la casele lor. Moșul iar a rămas singur. Durerea lui era atât de mare, încît a hotărît să plece încotro îl vor duce ochii. Merse bătrînul drum lung și greu, pînă ajunse în Împărăția Zăpezilor.

Acolo, el își construï o căsuță de brad. Vînturile șuierătoare îl făceau să-și aducă deseori aminte de locurile natale, dar cel mai mult îi era dor de copii. De tristețe, în-

cepu să confecționeze seară de seară avioane, trenulețe, păpuși, urși. Își închipuia că are în fața lui o mulțime de copii cărora le împarte jucării. Atunci muncea mai cu spor.

Veștea despre acest bătrîn se răspîndi repede, ajungînd și la urechile Crăiesei Zăpezilor. Într-o zi, ea se îndreaptă spre căsuța lui. Tare s-a mai bucurat moșul de oaspeți!

– Pentru că iubești foarte mult copiii, îți voi alunga tristețea din suflet! Fie ca de azi încolo, să-i bucuri cu darurile tale pe cei mici! Zicînd acesteia, ea l-a atins cu o baghetă fermecată și a continuat:

– Vei avea însă doar o singură zi a anului, ziua de Crăciun, pentru a-i vizita pe copii. De aceea toți te vor numi Moș Crăciun. Să ai viață veșnică, să trăiești cît vor fi copii pe pămînt!

Ce fericit era moșul! Din acea zi, muncea cu mai multă tragere de inimă alături de spiridușii și piticii veniți în ajutor.

În Ajunul Crăciunului, Crăiasa Zăpezilor i-a trimis o sanie trasă de reni. Moșul a adunat toate jucăriile și le-a așezat cu grijă într-un sac mare. A îmbrăcat o haină roșie,

tivită cu blăniță albă, ca să fie văzut de departe. A luat un toiag de alun, a agățat clopoței de argint la gîtul renilor și a pornit la drum.

Se oprea unde știa el că sînt copii cuminiți. Intra pe geam, pe gura cheii, pe horn, lăsîndu-le daruri sub Pomul de Crăciun.

După ce sacul lui fermecat se golea, Moșul se întorcea iar în Țara Zăpezilor.

Lectură

FETIȚA CU CHIBRITURI

Era un ger cumplit afară. Ningea mocnit și începuse a înnopta: era Ajunul Anului Nou. Pe frigul și pe întunericul acela, mergea pe strădă o biată fetiță cu capul și cu picioarele goale. Cînd plecase de-acasă, avusese niște papucei de pîslă, dar nu-i fuseseră de prea mare ajutor. Papucii îi erau prea mari; mama ei aproape că îi rupsese de atîta purtat și erau și așa prea largi pentru dînsa. Astfel că pe unul mititica îl pierdu grăbindu-se să treacă o strădă, unde era cît pe ce să fie sîtrivită între două trăsuri grăbite. Iar pe celălalt i-l luase un băiat, care zicea că vrea să își facă din el un leagăn pentru copilul lui, cînd o fi să aibă și el unul. Așa că de atunci fetița merse cu picioarele goale, iar acestea îi deveniseră din cauza frigului roșii-vinete. În șorțul ei vechi, micuța ținea strîns un vîrf de cutii de chibrituri și mai avea și în mîna o cutie. Fusesse o zi rea pentru dînsa, pentru că nimeni nu îi cumpărase nimic pînă la acea oră tîrzie. N-avea niciun bănuț. Și îi era tare foame, și îi era nespus de frig!

Biata fetiță! Fulgii de zăpadă cădeau pe părul ei lung și bălai, care i se încrețea frumos pe lîngă ceafă, dar nu se gîndea ea acum la părul ei creț. Luminile străluceau la

ferestre, miros de fripturi se răspîndea în stradă, căci era Ajunul Anului Nou. Iată la ce se gîndea ea!

Într-un sfîrșit, nu mai fu în stare să meargă. Se opri și se ghemui într-un colț, aflat între două case, din care una ieșea în stradă mai mult decît cealaltă. Și cu toată că își strînse piciorușele sub dînsa, frigul o pătrundea din ce în ce mai mult. Dar nu îi venea să se ducă acasă!

Dacă ar fi adus înapoi toate chibriturile, și nici un bănuț, tatăl ei ar fi bătut-o sîrașnic pentru asta. Și-apoi, ce, acasă la ea nu era la fel de frig? Ai ei locuiau sub un acoperiș prin care vîntul sufla în voie, cu toate că îi fuseseră astupate crăpăturile cele mari cu paie și cu zdrențe, în repetate rînduri.

Mînuțele fetei erau aproape înghețate de frig. «Un chibrit aprins le-ar putea face bine», gîndi micuța. Ah, dacă ar îndrăzni să scoată unul, numai unul, din cutie, să-l zgîrie de zid și să-și încălzească degețelele!

Fetița nu mai răbdă, așa că scoase unul și hîrș! Cum mai trosni, și cum se mai aprinse! Chibritul ardea întocmai ca o lumînărică! Micuța ținu mînuța deasupra flăcării, ca să și-o încălzească.

Ce lumină ciudată!... Dintr-odată, fetiței i se păru că stă lîngă o sobă mare de fier, care avea deasupra un capac lucios de aramă. Înăuntrul sobiței, focul ardea mocnit și era atît de cald acolo.

«Dar oare ce să fie asta?» își zise în sinea ei fetița. Apoi își întinse numaidecît piciorușele, ca să și le încălzească. Dar flacăra lumînării nu ținu o veșnicie. Se stîNSE și odată cu ea pieri și soba. Fetița rămase cu rămășița de chibrit ars în mînă...

«Hîrș!» aprinse de îndată un alt chibrit, care străluci, făcînd ca zidu în care bătea lumina să devină străveziu,

ca o pînă subțire. Atunci fetița putu vedea pînă într-o odaie unde era întinsă o masă acoperită cu o față de masă albă, pe care sclipeau porțelanuri fine. În mijlocul mesei fetița văzu o gîscă friptă, umplută cu prune și cu mere ce, răspîndea un miros atît de plăcut. Și, lucru de necrezut, deodată gîsca sări de pe masă și veni cu furculița și cuțitul în spinare pînă la biata fetiță. Cum însă se sfinse și al doilea chibrit, fetița nu mai văzu dinainte decît zidul rece și gros al casei.

Îndrăzni să mai aprindă încă unul... Și, deodată, se văzu șezînd sub un pom frumos de Crăciun. Acesta era cu mult mai mare și cu mult mai frumos împodobit decît văzuse ea pe fereastră, la neguștorul cel bogat. Mii de lumînărele ardeau pe crengile lui verzi, și poze de tot felul, precum cele ce împodobesc ferestrele magazinelor, păreau că îi zîmbesc.

Fetița își ridică amîndouă mîinile spre brad, dar se sfinse și al treilea chibrit. Iar lumînărelele din pomul ei de Crăciun prinseră a se înălța din ce în ce mai sus. Și se înălțară, și se tot înălțară, pînă cînd, deodată, micuța văzu că luminițele acelea deveniseră stele. Una dintre ele căzu și lăsă o dungă mare de foc pe cer.

«A murit cineva» gîndi micuța, amintindu-și că bunica ei, care fusese foarte bună cu dînsa, dar care nu mai trăia acum, obișnuia să-i

spună adesea: «Cînd cade o sîtea, un suflet se înalță la Dumnezeu».

Fetița mai trase încă un chibrit pe zid și, dintr-odată, se făcu o lumina mare, în mijlocul căreia stătea bunica ei, în picioare. Era nespus de strălucitoare și o privea pe fetița cu blîndețe și duioșie!

– Bunică dragă, strigă fetița, ia-mă cu tine! Cînd s-a stînge chibritul, știu că n-am să te mai văd. Ai să dispari și tu din fața ochilor mei, ca soba de fier, ca gîsca friptă, ca frumosul pom de Crăciun...

Acestea fiind zise, fetița aprinse cît putu de repede toate chibriturile ce îi mai rămăseseră în cutie, căci își dorea mult ca bunicuța ei să nu plece de lîngă dînsa.

Dintr-odată însă se făcu o lumină puternică, de parcă ar fi fost ziuă. Niciodată bunica ei nu fusese atît de frumoasă ori de mare! Ea se apropie de fetița și-o îmbrățișă. Apoi, ținîndu-se sîrîns una de cealaltă, zburară împreună, vesele, în strălucirea aceea de sus. Acolo unde nu mai era nici frig, nici foame, nici supărare. Acolo unde era doar Dumnezeu.

Cînd se lumină de ziuă, în colțul dintre cele două case, fetița zăcea cu obrazii roșii, cu zîmbetul încremenit pe buze... Era moartă! Moartă de frig, în cea din urmă noapte a anului.

Prima zi a Anului Nou o găsi acolo, înghețată, cu grămăjoara ei de cutii cu chibrituri, din care o cutie fusese arsă în întregime.

«Sărmana, a murit de frig!» zise un trecător.

«A vrut să se încălzească» își dădu cu părerea altul.

Dar niciunul dintre aceștia nu bănuia ce minuni văzuse fetița înainte de a pleca din această lume. Ori în ce strălucire intrase împreună cu bunicuța ei în împărăția cerurilor, tocmai în noaptea de Anul Nou!